मध्यमकालीन खर्च संरचना

आ.व. २०८२/८३ देखी २०८४/८५

सरावल गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सरावल, नवलपरासी (वसुप), लुम्बिनी प्रदेश

विषय सूची

क.सं.	शिर्षक	पेज नम्वर
१	**परिच्छेद - एक : परिचय**	**६**
१.१	पृष्ठभूमि	**६**
१.२	मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा	**६**
१.३	मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको उद्देश्य	**६**
१.४	मध्यमकालीन खर्च संरचनाका कानुनी आधार	**७**
१.५	मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रकिया	**७**
२	**परिच्छेद दुई : मध्यमकालीन खर्च संरचना**	**१०**
२.१	पृष्ठभूमि	**११**
२.२	सोच, उद्देश्य एवं रणनीति	**११**
२.३	समष्टिगत लक्ष्य	**११**
२.४	विषय क्षेत्रगत उद्देश्य	**११**
२.५	समष्टिगत रणनीति	**१२**
२.६	मध्यमकालीन आर्थिक खाका	**१३**
२.७	मध्यमकालीन नतिजा खाका	**१३**
२.८	मध्यमकालीन वजेट खाका	**१५**
२.९	वजेट विनियोजन र प्रक्षेपण वाँडफाँड	**२०**
३	परिच्छेद ३ : आर्थिक विकास	**२०**
३.१	कृषि विकास	**२६**
३.२	पशुपंक्षी पालन	**३१**
३.३	पर्यटन विकास	**३५**
३..४	उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय	
३.५	वैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी	**३९**
३.६	श्रम, रोजगार तथा सुरक्षित आप्रवासन	**४२**
४	परिच्छेद चार : सामाजिक विकास	**४६**
४.१	शिक्षा	**४६**
४.२	आधारभूत स्वास्थ्य	**५२**
४.३	खानेपानी तथा सरसफाइ	**५८**
४.४	लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण	**६१**
४.५	कला, भाषा, साहित्य सँस्कृति	**६६**
४.**६**	युवा तथा खेलकुद	**६८**
५	परिच्छेद पाँच : पूर्वाधार विकास	**७१**
५.१	सडक तथा यातायात	**७१**

५.२	आवास, वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण	**७५**
५.३	सिंचाइ	**७९**
५.४	विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा	**८१**
५.५	सूचना तथा सञ्चार	**८४**
६	परिच्छेद छ : वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	**८७**
६.१	वन तथा जैविक विविधता	**८७**
६.२	वातावरण तथा स्वच्छता	**९०**
६.३	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन	**९३**
६.४	विपद व्यवस्थापन जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	**९५**
७	परिच्छेद सात : सुशासन तथा संस्थागत विकास	**९८**
७.१	सुशासन, ऐन, कानुन	**९८**
७.२	वित्तीय श्रोत परिचालन	**१०२**
७.३	मानव संशाधन तथा संस्थागत विकास	**१०५**
७.४	योजना व्यवस्थापन	**११०**
	अनुसूचिहरु	

तालिका/ग्राफचित्र सूचि

शव्द संक्षेपीकरण

अ.मु.	:	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
अ/गैसस	:	अन्तराष्ट्रिय/गैर सरकारी संस्था
आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
आ.वि.	:	आधारभूत विद्यालय
मा.वि		माद्यमिक विद्यालय
उ.स.	:	उपभोक्ता समिति
कि.मि.	:	किलोमिटर
नपा	:	नगरपालिका
गापा	:	गाउँपालिका
प्रावि.	:	प्राथमिक विद्यालय
मावि.	:	माध्यमिक विद्यालय
मे टन	:	मेट्रिक टन
रायोआ	:	राष्ट्रिय योजना आयोग
रु.	:	रुपैंयाँ
लि.	:	लिटर
व.नं.	:	वडा नम्वर
प्रप्रअ		प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
स.सं	:	सहकारी संस्था
सा.सं	:	सामुदायिक संस्था
हे.	:	हेक्टर

परिच्छेद - एकः
परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गर्दछ । यसले स्रोत व्यवस्थापन र अपेक्षित नतिजा प्रस्तुत गर्दछ । प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु नै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य हो । यसले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्नको निमित्त उपलब्ध स्रोत साधनको विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले संघ,प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ । यस सन्दर्भमा कार्यपालिका, विषयगत समिति, विषयगत शाखासँग राय परामर्श गरी आवधिक योजनाको आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ । उपलब्ध सूचनालाई आधार मानि आगामी तीन वर्षको खर्चको प्रक्षेपण सहित पालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८२/८३-२०८४/८५) तयार गरिएको छ ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको आकलन गर्ने र योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस संरचनामा मुख्यतः समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन खाकाहरु समावेश गरिएको हुन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनामा पहिलो आर्थिक वर्षमा बजेटको वास्तविक स्रोत र खर्चको अनुमान गरिन्छ । त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि प्रगति समीक्षाको आधारमा बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवं संशोधन गरिन्छ । यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आकलन हुने गर्दछ ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य वित्तीय सुशासन कायम राख्नु हो । उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तालमेल गराई खर्च प्रणालीमा

सुधार ल्याउनु यसको अर्को उद्देश्य हो । यसका साथै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विशेष उद्देश्य यसप्रकार रहेको छ ।

- आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादाम्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमुलक बनाउनु,
- आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गरी प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाका लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,
- आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट तर्जुमालाई ययार्थपरक बनाउनु

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका कानुनी आधारहरु

मध्ममकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा निम्न अनुसारका कानुनी आधारहरुलाई आधार मानिएको छ ।

- नेपालको संविधान
- दीगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

राष्ट्रिय योजना आयोगबाट जारी स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा समाविष्ट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी अवधारणा, मार्गदर्शन तथा औजारहरु प्रयोग गरी यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचना देहाय बमोजिमको चरण तथा प्रक्रिया अबलम्बन तर्जुमा गरिएको छः

चरण १ तयारी

पालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न तयारी छलफल विभिन्न मितिमा सम्पन्न भएको थियो । यस सम्वन्धमा पालिका, परामर्शदाता एवं सरोकारवाला निकायहरुको जिम्मेवारी, समयसीमा स्पष्ट गरिएको थियो ।

चरण २ सन्दर्भ सामग्री संकलन, अध्ययन विश्लेषण

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवं समीक्षा गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्री देहायबमोजिम रहेका छन्ः

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण कार्यविधि

- ☐ नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको अभ्यास
- ☐ नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवं सम्बन्धित स्थानीय सरकारको वित्तीय ऐनहरु
- ☐ नेपाल सरकारको क्षेत्रगत नीति, कानून, मार्गदर्शन र मापदण्ड
- ☐ स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- ☐ स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७७
- ☐ नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोच, पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना
- ☐ प्रदेश सरकारको आवधिक योजना

चरण ३: मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका लागि कार्ययोजना तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि, औजार एवं कार्ययोजना सम्बन्धमा तयारी बैठकको आयोजना गरी छलफल गरिएको थियो । सोही आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी विधि तथा प्रक्रिया औजार र दस्तावेजको ढाँचा तयार गरिएको थियो ।

चरण ४ : अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

पालिकामा एक दिवसीय अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना गरियो । कार्यक्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचनगर्दै मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्वन्धी वुझाइमा एकरुपता कायम गरिएको थियो । सोही कार्यक्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन तथा कार्य योजनाको स्वीकृति र यस सम्बन्धमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यदल र विषयगत महाशाखा/शाखाको जिम्मेबारी तथा भूमिका समेत स्पष्ट पारिएको थियो ।

चरण ५ : विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना

पालिकाको वार्षिक योजनाको उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समितिसँग परामर्श तथा छलफल गरिएको थियो । छलफलवाट हालसम्मको उपलब्धि, चालु आयोजना, सालबसाली आयोजना तथा कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान विवरण तयार गरियो । सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयार र हरेक आयोजनाको उप-क्षेत्रगत रुपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो ।

चरण ६ : श्रोत तथा खर्चको अनुमान र त्रिवर्षिय प्रक्षेपण

राजस्व बाँडफाँड, अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न श्रोतबाट उपलब्ध हुने रकमलाई विगत आर्थिक वर्षहरुको श्रोतको उपलब्धताका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको श्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको थियो । आन्तरिक श्रोतलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा

अनुमान तथा प्रक्षेपण तयार गर्दै गत आर्थिक वर्षहरुको खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको थियो । श्रोत तथा खर्च प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरियो ।

चरण ७ : क्षेत्रगत योजना तर्जुमा

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयक्षेत्रगत शाखासँग छलफल गरिएको थियो । छलफलमाबाट आगामी तीन वर्ष सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रको पहिचान, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, लागत अनुमान यकिन र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण र स्थानीय रणनीतिक स्तम्भ, प्राथमिकताक्रम, दीगो विकास लक्ष्य, लैंगिक तथा जलवायु संकेतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुलाई साँकेतीकरण गरिएको थियो ।

चरण ८ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको क्रममा प्राप्त रायपरामश, आवधिक योजना, विषयगत क्षेत्र योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रम समीक्षाबाट प्राप्त उपलब्धि विवरण तथा आवधिक योजना रणनीतिकका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेजमा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ को व्यवस्था बमोजिम समष्टिगत मध्यमकालीन वित्तीय खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाकाको साथै विषयत क्षेत्रको स्थिति, नतिजा खाका, वित्तीय योजना र कार्यक्रम/आयोजनाको सारंस समावेश गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा खाका तयार पारिएको थियो ।

चरण ९ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

मस्यौदा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रस्तुति, छलफल तथा आवश्यक सुझाव संकलनका उद्धेश्यले पालिकामा एक कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । कार्यक्रममा पालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, महाशाखा तथा शाखा प्रमुखहरु तथा सम्बद्ध अन्य कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो । उक्त कार्यशालामा मस्यौदा प्रतिवेदनका मुख्य पक्षहरु प्रस्तुति गरि आवश्यक थप सूचना तथा तथ्यांक संकलनका गरिएको थियो ।

चरण १० : मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रतिवेदन पेश

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुति पश्चात प्राप्त राय सुझावहरुलाई सम्वोधन गर्दै अन्तिम प्रतिवेदन पेश गरिएको थियो ।

परिच्छेद-दुई

मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालको सन्दर्भमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको शुरुवात दशौं योजना देखि भएको मानिन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवाती अभ्यास पनि यहीवाट हुन थाल्यो । यसलाई वित्तीय सुशासन कायम राख्न यसलाई एक महत्वपूर्ण औजारको रुपमा लिने गरिन्छ । यस सन्दर्भमा सहस्राव्दी लक्ष्य प्राप्तीका सन्दर्भमा खासगरी शिक्षा र स्वास्थ्यका क्षेत्रहरुमा देशले लिएको परिमाणात्मक लक्ष्यहरु हासिल गर्न उल्लेख्य योगदान पुगेको कुरा सिध्द समेत भएको छ । सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन अन्तर्गतको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको भूमिका सामाजिक तथा आर्थिक विकास तथा समृद्धिका लागि महत्वपूर्ण रहदै आएको पाइन्छ । मुलतः साधन स्रोतको विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासनका तीनै पक्षलाई यसवाट सम्वोधन हुने गर्दछ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी संघीय कानूनले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रही सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार पार्दै आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । साथै चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्तीय ब्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम समेत खुलाउनुपर्ने व्यवस्था समेत भएको छ ।

उपरोक्त पक्षहरुलाई मनन गर्दै यस पालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा भएको छ । यस क्रममा संविधानले आत्मसात गरेको समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माण एवम् नेपाल सरकारले घोषणा गरेको समृद्ध नेपालः सुखी नेपालीको दीर्घकालीन सोचअनुरुप तयार चालु पन्ध्रौं योजना र प्रदेश सरकारको आवधिक योजना र एवं पालिकाको नीति तथा कार्यक्रमलाई समेत आत्मसात गरिएको छ । आर्थिक वर्षका (२०८२/८३-२०८४/८५) का लागि तुर्जमा गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकताका साथै दीगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्रलाई मुख्य आधारका मानिएको छ र पालिकाको तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरु, प्राथमिकता तथा विकास कार्यक्रमलाई यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेटिएको छ ।

२.२ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा पालिकाको दीर्घकालीन सोच र त्रिवर्षीय आवधिक योजनालाई प्रमुख आधारको रुपमा लिइएको छ । पालिकाको विकासको सोच, लक्ष्य उद्देश्य तथा रणनीतिलाई यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरिएको छ र यसको समष्टिगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिम रहेको छ ।

समृद्ध सरावलको आधार
स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि र पूर्वाधार

२.३ समष्टिगत लक्ष्य

सरावल गाउँपालिकाको आवधिक योजनाका लागि देहाय वमोजिम समष्टिगत लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ कृषिमा आधुनिकीकरण यान्त्रिकीकरण व्यवसायीकरण, पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण एवं प्रवद्र्घन, औद्योगिक विकास, गुणस्तरीय एवं प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षाको उपलव्धता, सर्वसलभ र सहज स्वास्थ्य सेवामा पहुँच अभिवृद्धि, लक्षित वर्गलाई मूलप्रवाहीकरण गरी समन्यायिक सुनिश्चिता, खेलकुदमा व्यवसायिकता विकास, व्यवस्थित दिगो वातावरणमैत्री भौतिक पूर्वाधारको निर्माण, वातावरणीय स्वच्छता विपद जोखिम न्यूनीकरण, सुशासनको प्रत्याभूति गर्दै नागरिकको जीनव स्तरमा सुधार भएको हुनेछ

२.४ विषय क्षेत्रगत वृहत उद्देश्य

सरावल गाउँपालिकाले समष्टिगत लक्ष्य प्राप्तिका लागि देहाय वमोजिम विषयक्षेत्रगत वृहत उद्देश्य निर्धारण गरिएको छ ।

क) आर्थिक विकासः

स्थानीय अर्थतन्त्रमा गतिशीलता ल्याई रोजगारी एवं आय आर्जनवाट आमनागरिकको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउनु

ख) सामाजिक विकासः सामाजिक सेवा सुविधाहरुमा सवै वर्ग समुदायको पहुँच अभिवृद्धि गर्दै समन्यायिक समाजको निर्माण गर्नु

ग) पूर्वाधार विकासः

पूर्वाधारहरुको विकास र विस्तार गरी आधारभूत सेवा सुविधाको पहुँचमा अभिवृद्धि गर्दै आमनागरिकहरुको जन जीवनमा सहजता ल्याउनु

घ) वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनः

विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा जैविक विविधता एवं प्राकृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वद्र्धन गर्दै दिगो उपयोग गर्नु

ङ) सुशासन तथा संस्थागत विकासः

संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, पारदर्शि, र सुशासनको प्रत्याभूति गराउनु ।

२.५ समष्टिगत रणनीति

सरावल गाउँपालिकाले अंगिकार गरेको दीर्घकालीन सोच, आवधिक गाउँ बिकास योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य र वृहत तथा क्षेत्रगत उद्देश्य हासिल गर्न देहाय अनुसारका रणनीति अवलम्बन गरिने छ ।

क) कृषिको आधुनिकीकरण, यान्त्रिकीकरण, व्यवसायीकरण मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि, रोजगारी एवं आय आर्जनका अवसरहरु सिर्जना गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई गतिशील वनाउदै निरपेक्ष गरिवी न्यूनीकरण गर्ने ।

ख) शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी लगायतका आधारभूत सामाजिक सेवा सुविधामा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गरी सामाजिक समावेशीकरण, सामाजिक न्याय सहितको समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने ।

ग) यातायात, विद्युत, सिंचाइ लगायतका पूर्वाधार बिकास एवं निर्मित पूर्वाधारहरुको दिगो उपयोगका लागि नियमित मर्मत सम्भार एवं स्तरोन्नति गर्ने

घ) प्राकृतिक सम्पदाको दिगो उपयोग एवं वातावरणको संरक्षण सहित विपद सम्वेदनशीलता विकास गर्दै विपद जोखिम न्यूनीकरण गर्ने ।

ङ) सार्वजनिक सम्पत्तिहरुको दिगो संरक्षण र व्यवस्थापन गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शि, जवाफदेही, नागरिकमैत्री र प्रभावकारी वनाउने ।

२.६ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

राष्ट्रिय सोच तथा संकल्प एवं प्रदेश सरकारको सोच र पालिकाको विकासको सोच तथा लक्ष्य अनुरुप आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार आगामी तीन वर्षको समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य यसप्रकार रहेको छ ।

मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक मध्यमकालीन लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा)						
कसं.	**सूचक**	**एकाइ**	**आधार वर्ष**	मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण		
				२०८२/०८३	**२०८३/०८४**	**२०८४/०८५**
१	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	८५	९०	९२	९५

२	वार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	मे.टन हजार	२५	२६	२७	२८
३	वार्षिक वचत खाद्यान्न विकी	मे.टन हजार	१३.५	१३.८	१३.९	१४.०
४	प्रतिव्यक्ति वार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	केजी	५००	५१०	५२०	५३०
५	प्रतिव्यक्ति वार्षिकआय	अ. डलर	८०३	१०००	१०००	११००
६	वेरोजगारी दर	प्रतिशत	११.२	११.०	१०.५	१०.५

२.७ मध्यमकालीन नतिजा खाका

पन्ध्रौ योजना, प्रदेश सरकारको आवधिक योजना तथा पालिकाको वर्तमान आवधिक विकास योजनाले लिएको समष्टिगत तथा विषयगत अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ। मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा खाका यसप्रकार रहेको छ।

सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण		
		२०८१/०८२ सम्म	**२०८२/०८३**	**२०८३/०८४**	**२०८४/०८५**
औषत आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	६९.३	६९.३	६९.३	७०
साक्षरता दर	प्रतिशत	७४.४६	७४.४६	७५.०	७६.०
पशुपंक्षीको वार्षिक विकी वृद्धिदर (दुध मासुको कूल)	प्रतिशत	०.५	०.५	१.०	१.२५
पर्यटन व्यवसायवाट कूल रोजगारी प्रदान	संख्या (सयमा)	०	०.२५	०.५०	०.५०
रोजगारीमा कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	६५	६५	६०	६०
रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	३५	३५	४०	४०
वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट भएको कूल कर्जा प्रवाह (कूल निक्षेप संकलन रकमको)	प्रतिशत	६०	६०	६५	६५
उत्पादनमूलक क्षेत्रमा विप्रेषण आय लगानी	प्रतिशत	२०	२०	२५	२५
आधारभूत तहमा खूद भर्नादर (औषतमा) (२०७५/७६ अनुसार संघ ९२.३%)	प्रतिशत	८६	८८	९०	९२
३० मिनेटको दुरीमा नजिकको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच भएका घरधुरी (२०७५/७६ अनुसार संघ ४९.३%)	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
सुरक्षित खानेपानी सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या २०७५/७६ अनुसार संघ ८९.०%,)	प्रतिशत	७५.१०	७८	८०	८५
परिवर्तित स्थानीय संरचना तथा कानुन अनुसार समावेशी समिति, संयन्त्र तथा सञ्जालमा महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अन्य पिछडिएको वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	३७.३८	४०	४०	४०
लोपोन्मुख भाषा	संख्या	४	४	४	४
उद्योग/व्यापार व्यवसाय/खेल क्षेत्रमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	३०	३०	३५	४०
दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	८०	८०	८२	८५

सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण		
		२०८१/०८२ सम्म	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५
आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरु पुगेका वस्तीहरु (खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य, विजुली,सञ्चार, सडक)	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
वर्षभरी नियमित सिंचाइ भएको खेती योग्य भूमि (२०७५/७६ अनुसार संघ ३३%)	प्रतिशत	३०	३०	४०	४५
विद्युत सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या (२०७५/७६ अनुसार संघ ८८%)	प्रतिशत	९७.६५	९८	९९	९९
इन्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या (२०७५/७६ अनुसार संघ ५५.४%)	प्रतिशत	७१.४	७५	८०	८५
संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र	प्रतिशत	१०	१०	११	१२
घर, कार्यालय, अस्पतालको नकुहिने, नगल्ने, नसड्ने प्लाष्टिक जन्य फोहोरलाई सुरक्षित विसर्जन गर्नेको	प्रतिशत	०	०	५	८
भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	५	५	४	३
विपद प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचनाहरु	प्रतिशत	१०	१२	१५	१८
सरोकारवाला एवं सहभागितात्मक ढङ्गवाट निर्माण तथा कार्यान्वयन भएका ऐन, कानुनहरु	प्रतिशत	५	५	१०	१५
पालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय	रु. करोड	१.२९	१.५०	१.७५	२.०
सेवा प्रवाहवाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	८०	८०	८५	८८
नतिजामूलक अनुगमन मूल्याङ्कन भएका योजना	प्रतिशत	०	०	०	१

२.८ मध्यमकालीन बजेट खाका

पालिकाको त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा प्रथम आवधिक योजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता सहित वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दीगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, अनुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य अधार लिइएको छ । पालिकाको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयन, स्थानीय आर्थिक स्थायित्व र रोजगारी, तीव्र सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सन्तुलित विकासका लागि विकास आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ । माथि उल्लिखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ ।

त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

(रकम रु. हजारमा) श्रोतहरु	**यथार्थ** 2079/080	**सशोधन अनुमान** 080/081	**अनुमानः** 081/082	**प्रक्षेपण**			
				082/083	083/084	084/085	**जम्मा ३ वर्षको लागि**
आन्तरिक आय	57500	51800	56000	20000	21000	22050	23153
राजस्व बाँडफाँड	116239	120783	109198	109198	114658	120391	126410
संघः समानीकरण	119700	123800	120000	130000	136500	143325	150491
संघः सशर्त चालु	195900	198800	192300	192300	201915	212011	222611
संघः सशर्त पुँजीगत	0	0	0	13000	13650	14333	15049
संघः विशेष अनुदान पुँजीगत	15000	13000	30700	30700	32235	33847	35539
संघः समपुरक पुँजीगत	0	0	0	13900	14595	15325	16091
प्रदेशः समानीकरण पुँजीगत	8865	8517	8340	9537	10014	10515	11040
प्रदेशः सशर्त चालु	8650	8000	8183	8000	8400	8820	9261
प्रदेशः- सशर्त पुँजीगत	0	0	0	0	0	0	0
प्रदेशः- विशेष अनुदान चालु	16000	9500	9000	9000	9450	9923	10419
प्रदेशः समपुरक पुँजीगत	0	0	0	5000	5250	5513	5788
जम्माः बाह्य श्रोत	537854	534200	533721	540635	567667	596050	625853

२.९ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

मध्यमकालीन वजेट खाका : विषयक्षेत्रगत वजेट वाँडफाँड
(रकम रु.हजारमा)

विषय क्षेत्र	२०८२/०८३			२०८३/०८४			२०८४/०८५		
	अनुमान			प्रक्षेपण			प्रक्षेपण		
	कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत
कृषि विकास	१८५००	१०५००	८०००	१९४२५	११०२५	८४००	२०३९६	११९९६	८४००
पशुपंक्षी	५८५०	५३२०	५३०	६१४३	५५८६	५५७	६४५०	५८९३	५५७
पर्यटन	७५००	१४५०	६०५०	७८७५	१५२३	६३५३	८२६९	१९१६	६३५३
उद्योग व्यापार व्यवसाय	२५००	२०००	५००	२६२५	२१००	५२५	२७५६	२२३१	५२५
वित्तीय संस्था, सहकारी	१०००	९००	१००	१०५०	९४५	१०५	११०३	९९८	१०५
श्रम रोजगार	८०००	७८००	२००	८४००	८१९०	२१०	८८२०	८६१०	२१०
शिक्षा	१६९२९६	१३९५००	२९७९६	१७७७६१	१४६४७५	३१२८६	१८६६४९	१५५३६३	३१२८६
स्वास्थ्य	३५२००	२२०००	१३२००	३६९६०	२३१००	१३८६०	३८८०८	२४९४८	१३८६०
खानेपानी	१०५००	१२००	९३००	११०२५	१२६०	३२८००	११५७६	१८११	९७६५
उर्जा	७०००	११२०	५८८०	७३५०	११७६	६१७४	७७१८	१५४४	६१७४
लक्षित वर्ग	८८६०	६०५०	२८१०	९३०३	६३५३	२९५१	९७६८	६८१८	२९५१
भाषा तथा संस्कृती	९५६५	९०५०	५१५	१००४३	९५०३	५४१	१०५४५	१०००५	५४१
युवा तथा खेलकुद	६५००	६२००	३००	६८२५	६५१०	३१५	७१६६	६८५१	३१५
सडक यातायात	४२५००	१८००	४०७००	४४६२५	१८९०	४२७३५	४६८५६	४१२१	४२७३५
आवास वस्ती	४५१००	०	४५१००	४७३५५	०	४७३५५	४९७२३	२३६८	४७३५५
जनश्रोत तथा सिंचाई	५९००	७००	५२००	६१९५	७३५	५४६०	६५०५	१०४५	५४६०
विद्युत	५०००	०	५०००	५२५०	०	५२५०	५५१३	२६३	५२५०
सूचना संचार	१३५०	५०	१३००	१४१८	५३	१३६५	१४८८	१२३	१३६५
जैविक विविधता	३०००	१३५०	१६५०	३१५०	१४१८	१७३३	३३०८	१५७५	१७३३
भू तथा जलाधार	५५००	३२००	२३००	५७७५	३३६०	२४१५	६०६४	३६४९	२४१५
वन, **वातावरण र जलवायु**	६५००	८००	५७००	६८२५	८४०	३००	७१६६	११८१	५९८५
विपद व्यवस्थापन	७५००	७१००	४००	७८७५	७४५५	४२०	८२६९	७८४९	४२०

कानुन तथा न्याय	१८००	१२३०	५७०	१८९०	१२९२	५९९	१९८५	१३८६	५९९
संस्थागत विकास	११५५००	९००००	२५५००	१२१२७५	९४५००	२६७७५	१२७३३९	१००५६४	२६७७५
वित्तीय श्रोत	२०००	१२००	८००	२१००	१२६०	८४०	२२०५	१३६५	८४०
योजना व्यवस्थापन	१८००	१८००	०	१८९०	१८९०	०	१९८५	१९८५	०
	५३३७२१	३२२३२०	२११४०१	५६०४०७	३३८४३६	२३९३२१	५८८४२७	३६६४५६	२२१९७१

क) प्राथमिकताक्रमको आधारमा

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकताक्रम बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका यसप्रकार रहेको छ ।

मध्यमकालीन वजेट खाका : प्राथमिकताक्रमको आधारमा वजेट वाँडफाँड (रकम रु.लाखमा)				
प्राथमिकताक्रम	आयोजना संख्या	मध्यमकालीन खर्च संरचना		
		2082/083	2083/084	2084/085
पहिलो प्राथमिकता		३२००००	३३६०००	३५२८००
दोश्रो प्राथमिकता		२१३७२१	२२४४०७	२३५६२७
जम्मा		५३३७२१	५६०४०७	५८८४२७

ख) जलवायु संकेतको आधारमा

जलवायु संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण यसप्रकार रहेको छ ।

मध्यमकालीन वजेट खाका : जलवायु संकेतका आधारमा वजेट वाँडफाँड (रकम रु.लाखमा)				
जलवायु संकेत	आयोजना संख्या	मध्यमकालीन खर्च संरचना		
		2082/083	2083/084	2084/085
प्रत्यक्ष		64400	67620	71001
अप्रत्यक्ष		273440	287112	301468
तटस्थ		195881	205675	215959
जम्मा		533721	560407	588427

ग) लैङ्गिक संकेतको आधारमा

मध्यमकालीन वजेट खाका : लैङ्गिक संकेतको आधारमा वजेट वाँडफाँड (रकम रु.हजारमा)				
लैङ्गिक संकेत	आयोजना संख्या	मध्यमकालीन खर्च संरचना		
		2082/083	2083/084	2084/085
निर्दिष्ट		94000	98700	103635
सहयोगी		307921	323317	339483
तटस्थ		131800	138390	145310
जम्मा		533721	560407	588427

घ) दिगो विकास लक्ष्य

मध्यमकालीन वजेट खाका : दिगो विकास लक्ष्यका आधारमा वजेट बाँडफाँड (रकम रु.हजारमा)					
संकेत नम्वर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना संख्या	मध्यमकालीन खर्च संरचना		
			2082/083	2083/084	2084/085
१.	गरिवीको अन्त्य		४५४०१	४७६७१	५००५५
२.	शुन्य भोकमरी		१०५००	११०२५	११५७६
३.	स्वास्थ्य जीवन		३६०००	३७८००	३९६९०
४.	गुणस्तरीय शिक्षा		१७५०००	१८३७५०	१९२९३८
५.	लैङ्गिक समानता		६८७०	७२१४	७५७४
६.	स्वच्छ खानेपानी		१२८००	१३४४०	१४११२
७.	स्वच्छ ऊर्जा		१२५००	१३१२५	१३७८१
८.	मर्यादित काम		१५२००	१५९६०	१६७५८
९.	उद्योग, नवीनतम खोज		११२००	११७६०	१२३४८
१०.	असमानता न्यूनीकरण		७८५०	८२४३	८६५५
११.	दिगो शहर तथा समुदाय		१२५०००	१३१२५०	१३७८१३
१२.	दिगो उपयोग तथा उत्पादन		१२५००	१३१२५	१३७८१
१३.	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन		३८६००	४०५३०	४२५५७
१४.	सामुन्द्रित श्रोतको उपयोग		०	०	०
१५.	भू सतह श्रोतको उपयोग		११२५०	११८१३	१२४०३
१६.	शान्ति, न्याय र सवल संस्था		७५५०	७९२८	८३२४
१७.	दिगो विकासका लागि साझेदारी		५५००	५७७५	६०६४
	जम्मा		**५३३७२१**	**५६०४०७**	**५८८४२७**

परिच्छेद तीन
आर्थिक बिकास

पृष्ठभूमि

आर्थिक बिकासका लागि प्रमुख सम्भाव्य क्षेत्रको रुपमा रहेका कृषि, पशुपंक्षी, उद्योग व्यवसाय, पर्यटन जस्ता क्षेत्रहरुको बिद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी आगामी ५ वर्षका लागि उद्देश्य निर्धारण, लक्ष्य परिमाण र सोको प्राप्तिका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण र प्रमुख कार्यक्रम समेत तर्जुमा भएको छ ।

३.१ कृषि बिकास

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्रबारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- भौगोलिक अवस्थिति, हावापानी एवं अनुकुल मौसमका कारण कृषिखेतीका लागि उपयुक्त
- पूर्व पश्चिम र हुलाकी राजमार्गका लगायत यातायात सञ्जालका कारण कृषि उपजहरुलाई देशका विभिन्न शहर वजारहरुमा ढुवानी गर्न सहज
- व्यवसायिक खेती र कृषिका उन्नत प्रविधि, उपकरणहरुको प्रयोगमा कृषकहरुको आकर्षण वढ्दो
- कृषि सहकारी, व्यवसायिक फर्म, समुहहरु दर्ता भई अगुवा कृषकहरु क्रियाशील

चुनौतिहरु

- परम्परागत, जीविकोपार्जन तथा निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीलाई आधुनिक एवं व्यवसायिक प्रणालीमा रुपान्तरण गर्नु
- युवाहरु कृषि पेशा प्रति आकर्षण वढाउनु
- कृषि सामुहिक, चक्लावन्दी तथा करारखेती कार्यान्वयन गर्नु
- वन्यजन्तुवाट हुँदै आएको वालीनाली क्षति कम गर्नु
- कृषि उपजहरु जलवायु अनुकुलन वनाउनु, जलवायु परिवर्तन वाट भएको क्षति न्यून गर्नु
- कृषि उपजहरुको प्राकृतिक हानी नोक्सानीको मूल्यांकन गरी राहतको व्यवस्था गर्नु

ख) सोच

दिगो कृषिको आधार : व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी र आत्मनिर्भरता

ग) उद्देश्य

- कृषिलाई आधुनिकीकरण, यान्त्रिकीकरण, व्यवसायीकरण गर्नु
- कृषि तथा कृषिजन्य उद्योग व्यवसायहरुको प्रवद्र्घन एवं वजारीकरण गर्नु
- कृषि उपजको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्दै खाद्यमा आत्मनिर्भर हुनु

घ) रणनीतिहरु

१) कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने

२) कृषक, कृषि व्यवसायी, प्राविधिक लगायत कृषि सेवामा आवद्ध पक्ष तथा संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने

३) कृषि उपजहरुको व्यवसायीकरण तथा वजार विस्तार एवं कृषिजन्य उद्योग व्यवसायहरुको प्रवद्र्घन गर्ने

४) कृषि पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न निजी क्षेत्र तथा सहकारी संस्थासंग सहकार्य गर्ने

५) समावेशी कृषि विकासमा महिला, दलित, अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा वृद्धि ल्याउने

६) कृषि नीति तर्जुमा तथा योजना निर्माण, कार्यान्वयन अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने

७) कृषिमा लगानी वृद्धि गर्न निजी क्षेत्र तथा सहकारी संस्थाहरुसंग समन्वय गर्ने

८) कृषि विकाससंग सम्वन्धित अनुसन्धान केन्द्र, शैक्षिक संस्था एवं सरोकारवालाहरुसंग समन्वय गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

कृषि विकास					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०८१/०८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५
खाद्यान्न उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर (धान, मकै, गहुँको कूल)	मेट्रिक टन (हजारमा)	28	29	30	31
रोजगारीमा कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	60	60	58	55
आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	77	79	80	82
वार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	मे.टन हजार	28	29	30	31
वार्षिक वचत खाद्यान्न विक्री	मे.टन हजार	14	14.5	15	16
प्रतिव्यक्ति वार्षिक खाद्यान्न उत्पादन	केजी	530	532	535	538
उच्च स्तरको नगदे र वेमौसमीवालीको वार्षिक उत्पादन	मे.टन	९००	९२०	९३०	९४०

कृषि विकास					
नतिजा सूचक	**इकाई**	आधार बर्ष २०८१/ ०८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२/०८३	**२०८३/०८४**	**२०८४/०८५**
व्यवसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	**3**	३	४	५
तरकारी वार्षिक उत्पादन	मे.टन	७२०	७५०	७७०	७८०
फलफुल वार्षिक उत्पादन	मे.टन	१२०	१३०	१४०	१५०
आलुको वार्षिक उत्पादन	मे.टन	१८००	१८१०	१८२०	१८३०
मसलाजन्य उत्पादन (अदुवा, लसुन वेसार)	मे.टन	५०	५१	५२	५३
उन्नत विउ, जैविक मल र विषादी प्रयोग गर्ने, आधुनिक कृषि प्रविधि प्रयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५
आधुनिक कृषि औजार हरु प्रयोग गर्ने कृषक	संख्या	२५	३०	३५	४०
व्यवसायिक एवं आधुनिक तरिकाको खेतीले ओगटेको भूभाग	हेक्टर	१२०	१३०	१५०	१७०
गैरकृषि पेशा (उद्यम, व्यापार र जागिर) मा निर्भर जनसंख्या	प्रतिशत	३५	३४	३३	३२
कृषि व्यवसायमा सहुलियत ऋण, कृषि सामानमा अुदान तथा यान्त्रिकीकरणमा पूँजीगत अनुदानवाट लाभान्वित कृषक	संख्या	४००	४५०	५००	५५०
सुचारु सामुदायिक खेती तथा करार खेतीले ओगटेको भूमि	हेक्टर	५००	५१०	५२०	५३०
विभिन्न क्षेत्रमा तालिम प्राप्त कृषक	संख्या	१०३५	१५००	१८००	२१००
स्थानीय व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	२५	३०	३५	४०
व्यवसायिक कृषिवाट प्रदान भएको प्रत्यक्ष रोजगारीता	संख्या	२५०	३००	३५०	४००
प्रधानमन्त्री तथा कृषि आधुनिकीकरण परियोजना वाट लाभान्वित किसान	संख्या	३००	३५०	४००	४५०
सञ्चालनमा रहेको कृषि वजार, हाटवजार तथा कृषि थोकवजार	संख्या	४	५	६	७
सञ्चालनमा रहेको कृषि पकेट, व्लक, जोन तथा सुपरजोन	संख्या	४	५	६	७
कृषि उपजहरु विकीका लागि नजिकको वजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने समयावधि	घण्टा	१	०.४५	०.३०	०.२०
तरकारी, फलफुल, आलु एवं मसलाजन्य को वार्षिक विकी	रु.लाख	१२०	१३०	१४०	१५०
वेमौसमी तरकारी तथा उच्च नगदेवाली को विकी	रु.लाख	२	२१	२२	२३
कोण्ड स्टोरेज तथा रष्टिक स्टोर क्षमता	मे.टन	०	०	०	०
कृषि उपज सङ्कलन केन्द्र, बजार प्रवर्द्धन केन्द्र, तथा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र	संख्या	१	१	२	२

कृषि विकास					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष २०८१/०८२ सम्म**	**लक्ष्य परिमाण**		
			२०८२/०८३	**२०८३/०८४**	**२०८४/०८५**
कृषि वीमा सेवावाट लाभान्वित कृषक	संख्या	०	१०	२०	५०
कृषि पेशामा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	६५	६५.५	६६	६७
व्यवसायिक कृषि उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	२५०	२६०	२८०	३००
अगुवा वा व्यवसायिक कृषक	संख्या	२००	२१०	२२०	२३०
सक्रिय व्यवसायिक कृषक समूह	संख्या	३५	४५	५५	६५
कृषि सहकारी संस्था	संख्या	५	६	७	९
कृषि सहकारीमा आवद्ध कृषक	संख्या हजार	५	५.५	५.६	५.८
क्रियाशील ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता	संख्या	२	३	४	५

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
०८२/०८३	१८५००	१३६५०	४८५०	१५००	१५०००	२०००
०८३/०८४	१९४२५	१४३३३	५०९३	१५७५	१५७५०	२१००
०८४/०८५	२०३९६	१५०४९	५३४७	१६५४	१६५३८	२२०५

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान **कषि विकास क्षेत्र**									
आयोजनाहरुको विवरण	**२०८०/८१**			**२०८१/८२**			**२०८२/८३**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
कृषि उपज संकलन केन्द्र सञ्चालन तथा व्वयस्थापन	८००	०	८००	८४०	०	८४०	८८२	०	८८२
कृषि हाटवजार निर्माण तथा सञ्चालन	१०००	०	१०००	१०५०	०	१०५०	११०३	०	११०३

कृषि उपकरण तथा यन्त्र खरिद अनुदान	१४५०	०	१४५०	१५२३	०	१५२३	१५९९	०	१५९९
एक वडा एक उत्पादन कार्यक्रम	१०००	६००	४००	१०५०	६३०	४२०	११०३	६६२	४४१
माटो परीक्षण प्रयोगशाला	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
कृषि पकेट, व्लक, जोन क्षेत्र विकास तथा विस्तार	३०००	३०००	०	३१५०	३१५०	०	३३०८	३३०८	०
अर्गानिक खेती विकास तथा विस्तार प्रौत्साहन	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
जैविक विषादी तथा प्रांगारिक मल उत्पादन	३००	२००	१००	३१५	२१०	१०५	३३१	२२१	११०
वालीहरुको विज वृध्दि कार्यक्रम	२०००	२०००	०	२१००	२१००	०	२२०५	२२०५	०
एक वडा एक प्राविधिक सेवा सञ्चालन	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
कृषक क्षमता विकास कार्यक्रम	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
किसान परिचय पत्र वितरण तथा डाटावेस अद्यावधिक कार्यक्रम	३५०	३५०	०	३६८	३६८	०	३८६	३८६	०
उत्कृष्ट कृषक पुरस्कृति तथा सम्मान	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
कृषक पाठशाला कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
कृषि नगदे वालीको खेती विस्तार	१०००	५००	५००	१०५०	५२५	५२५	११०३	५५१	५५१
वेमौसमी वाली विस्तार कार्यक्रम	२००	१००	१००	२१०	१०५	१०५	२२१	११०	११०
व्यवसायिक च्याउ खेती विस्तार	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
कृषि सामुहिक खेती विकास कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
महिला, दलित, अति विपन्न, सीमान्तकृत वर्गाको आय आर्जन तथा स्वरोजगारी कार्यक्रम	१०००	५००	५००	१०५०	५२५	५२५	११०३	५५१	५५१
कृषि वाली रोग नियन्त्रण, औषधी व्यवस्था	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०

कृषि खेती विस्तार तथा उत्पादन वृध्दि	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
	१८५००	१३६५०	४८५०	१९४२५	१४३३३	५०९३	२०३९६	१५०४९	५३४७

झ) जोखिम र अनुमान

तीन तहका सरकारहरुका वीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम वीच सामान्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा कृषि पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास हुनेछ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगारवाट प्राप्त पूँजी एवं आर्जित सीप, ज्ञान तथा अनुभवहरु कृषि व्यवसायमा परिचालन हुनेछ । वेरोजगार युवाहरु कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षित हुने छन । कृषि प्रविधि, मल, गुणस्तरीय वीउ तथा कृषि सामाग्री, भरपर्दो सिंचाइ प्रणाली, कृषि प्रसार, कृषि भूमिको संरक्षण र एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ । त्यसैगरी कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन र प्रकोपको असरको जोखिम सम्भावना अधिक रहन सक्दछ ।

३.२ पशुपंक्षी बिकास

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्रबारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- चरन क्षेत्र उपलव्ध
- पशु आहारका लागि डाले तथा भुई घाँस उत्पादन गर्न सकिने
- घरघरमा पशुपंक्षीहरु गाई, भैसी, वाख्रा, कुखुराहरु पालन हुँदै आएको र आय **आर्जनका स्रोतमा स्थापित**
- माछा, तरकारी, मासु र कुखुराको अण्डा वार्षिक उत्पादन वढ्दो र निकासी हुँदै
- स्थानीय वजार क्षेत्रमा पशु आहार तथा दाना आदिको उपलव्धतामा सहज

चुनौतिहरु

- जीविकोपार्जन, परम्परागत, निर्वाहमुखी पशुपालनलाई व्यवसायीकरण एवः आधुनिकीकरण गर्नु
- पशुपंक्षीजन्य रोग नियन्त्रण गर्नु
- उन्नत जातका पशुपंक्षी विकास तथा विस्तार गर्नु
- पशुपंक्षीहरुको व्यवसायिक पालनमा सहुलियत दरमा कर्जा सुविधा प्रदान गर्नु
- युवाहरुलाई पशुपंक्षीपालन प्रति आकर्षण वढाउनु

ख) सोच :

स्थानीय जनजीवन सुधारको मुख्य आधार : पशुपंक्षीपालन व्यवसाय मर्यादित र आधुनिकीकरण

ग) उद्देश्य

- पशुपंक्षीपालनलाई व्यवस्थित, विविधीकरण एवं व्यवसायीकरण गर्नु
- कृषकहरुको आयआर्जनको भरपर्दो श्रोतको रुपमा विकास गर्नु

घ) रणनीति

१. पशुपंक्षीपालनमा व्यवसायिकता बिकास गर्ने
२. पशुपंक्षीजन्य वस्तुको वजार प्रवद्र्धन गर्ने
३. पशुपंक्षीपालनमा महिला, दलित एवं अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा वृद्धि गर्ने
४. पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा उपचार व्यवस्था विस्तार गर्ने
५. वातावरण तथा हावापानी अनुकुलमैत्री पशुपक्षी व्यवसायको प्रवद्र्धन गर्ने
६. पशुपंक्षी सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ)   नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण तर्कवद्ध खाका

पशुपंक्षीपालन					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		२०८१/८२ सम्म	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८५/८६
पशुपंक्षीको वार्षिक विकी वृद्धिदर (दुध मासुको कूल)	प्रतिशत	०.८	०.८	१	१.५५
व्यवसायिक पशुपंक्षी पालनमा संलग्न घरधुरी	संख्या हजारमा	५.५	५.१५	५	४.९५
पशुपंक्षी वीमा सेवा वाट लाभान्वित कृषक	प्रतिशत	३७	४२	४७	५५
नश्ल सुधार तथा प्राथमिक उपचारकेन्द्र	संख्या	१	१	१	२
पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी उपलब्ध प्रविधि खोप, कृत्रिम प्रजनन, क्यासट्रेसन) उपयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	६०	६०	६५	८५
सुचारु कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	१	१	१	२
सक्रिय पशुपंक्षीजन्य समूह	संख्या	२०	२५	३०	३५
व्यवस्थित चरन क्षेत्र	हेक्टर	२५	२५	२५	२५
भुइघाँसको व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	३०	३५	३८	४५
क्रियाशील ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	८	१०	१३	१७
दुध सङकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र	संख्या	४	४	५	५
पशुपंक्षी वस्तु विकी का लागि नजिकको वजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने औषत समय अवधि (यातायात / पैदल)	घण्टा	१	०.५	०.४	०.३
दुध उत्पादन (वार्षिक)	मे.टन	५५	५५	५५	५८
खसीवोका, राँगाभैसी, वङगुर, सुंगुरको वार्षिक विकी	रु.करोड	४	४.१	४.२५	४.४५

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२/८३	**५८५०**	५४५०	११००	१२००	३९५०	७००
२०८३/८४	**६१४३**	**५७२३**	**११५५**	**१२६०**	**४१४८**	**७३५**
२०८४/८५	**६४५०**	**६००९**	**१२१३**	**१३२३**	**४३५५**	**७७२**

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
पशुपंक्षी पालन									
आयोजनाहरुको विवरण	२०८२/८३			२०८३/८४			२०८४/८५		
पशु पंन्छी विकास कार्यक्रम	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत
मासुमा पालिकालाई आत्मनिर्भरना बनाउन असल व्यवसयिक पशुपालन तालिम बाख्रा र माछा)	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
बंगुर बिकास कार्यक्रम	३००	२००	१००	३१५	२१०	१०५	३३१	२२१	११०
बाख्रापालन कृषक पाठशाला सञ्चालन	४००	२००	२००	४२०	२१०	२१०	४४१	२२१	२२१
लागत साझेदारीमा माछापालक कृषकहरूलाई अन्तरपालिका, सरकारी फर्ममा सिकाई आदान प्रदान कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
अगुवा पशुपालक कृषक तथा व्यवसयिक फर्मलाई पुनर्ताजगी कार्यक्रम र सामाग्री वितरण	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०

पशु प्रजनन सेवा कार्यक्रम									
कृषकहरूले गाई भैसीलाई कृत्रिम गर्भाधान गराए वापत प्रति पशु रू २०० अनुदान कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
पशु आहारा कार्यक्रम									
घाँसको विउ वितरण कार्यक्रम ९० प्रतिशत अनुदान	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम									
पशु पंनछीको लागि औषधी खरिद	२५०	२५०	०	२६३	२६३	०	२७६	२७६	०
आक्मिक सेवा घुम्ती शिविर र रिपोर्टङ्ग खर्च	१५०	१५०	०	१५८	१५८	०	१६५	१६५	०
सामुदायिक कुकुरहरूको स्थायी बन्धाकरण सेवा कार्यक्रम	१५०	१५०	०	१५८	१५८	०	१६५	१६५	०
पशु पंन्छीहरूलाई खोप कार्यक्रम सबै वडाहरूमा	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम									
मासु पसल सुधार कार्यक्रम	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
विभिन्न खोप लगाय वापत भ्याक्सिनेटरलाई पारिश्रमिक तथा लजिस्टिक सामाग्री वितरण	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
साना दुध उत्पादक कृषक तथा दुग्ध सहकारीलाई दुध बोक्ने क्यान निशुल्क वितरण	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
माछा प्रवर्दधन तथा विकास कार्यक्रम									
७५ प्रतिशत अनुदानमा मिश्रीत माछा भुरा वितरण साथै पंगासको भुरा वितरण	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०

नयाँ पोखरी निर्माण र मर्मत साथै अत्यावश्यक सामाग् वितरण	५००	४००	१००	५२५	४२०	१०५	५५१	४४१	११०
	५८५०	५४५०	८००	६१४३	५३०३	८४०	६४५०	५५६८	८८२

ज) जोखिम र अनुमान

सरकारहरुका बीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम बीच सामाञ्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा कृषि पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास हुनेछ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी एवं आर्जित सीप, ज्ञान तथा अनुभवहरु कृषि व्यवसायमा परिचालन हुनेछ । बेरोजगार युवाहरु कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन । प्रविधि, पशु प्रसार, चरण क्षेत्र र आहार, पशुपंक्षी उपचार एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ त्यसैगरी कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन र प्रकोपको असरको जोखिम संभावना अधिक रहन सक्दछ ।

३.३ पर्यटन बिकास

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्रबारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- धार्मिक सम्पदाहरु : विभिन्न स्थानहरुमा भगवती मन्दिर, शिवालयहरु, देवदेवीका मन्दिरहरु
- प्राकृतिक सम्पदा : कोल्पवृक्ष, तालपोखरी, खोलाहरु,
- सांस्कृतिक सम्पदा : थारु संस्कृति, नाचगान, रीतिथिति, भेषभुषाहरु, सङ्ग्रहालय, नाचगानहरु

चुनौतिहरु

- पर्यटन प्रवद्र्घनका लागि प्रचार प्रसार गर्नु
- पर्यटकीय पूर्वाधार तथा संरचनाहरुको निर्माण गर्नु
- स्थानीय भाषा, संस्कृति, चाँडपर्वहरु क्रमिक रुपमा लोपोन्मुख र त्यसको संरक्षण गर्नु
- लगानी गर्न निजीक्षेत्रलाई आकर्षित गर्नु

ख) सोच

स्थानीय समृद्धिको आधार : पर्यटनको दिगो विकास

ग) उद्देश्य

- पर्यटकीय गन्तव्यहरु एवं सांस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण, प्रवद्र्घन एवं पूर्वाधारहरुको स्तरोन्नति गर्नु
- पर्यटक व्यवसायलाई विविधीकरण गर्दै रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. गुणस्तरीय पर्यटन पूर्वाधार सुविधाको बिकास र विस्तार गर्ने
२. ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक एवं सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वद्र्धन गर्ने
३. महिला, दलित तथा अति विपन्न वर्गको आवद्धता वढाउने
४. पर्यटन बिकास सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परमाण

पर्यटन प्रवर्द्धन					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		2081/082 सम्म	२०८२।०८३	२०८३।०८४	२०८४।०८५
पर्यटन व्यवसायवाट कूल रोजगारीता प्रदान	संख्या	०.२५	०.५	०.६	०.७५
धार्मिक पर्यटन सञ्चालन स्थान	संख्या	३	४	५	६
सुविधा सम्पन्न पर्यटकीय गन्तव्य स्थल यातायात, सुरक्षा, होटेल आदि	संख्या	७	९	११	१२
स्तरोन्नति गरिएका पर्यटकीय सम्पदाहरु	संस्था	१४	१८	२२	२४
व्यवस्थित,सुविधा युक्त, आकर्षक, सुरक्षित, मनोरम पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	१	१	२	३
उपलब्ध पर्यटकीय सेवा र सुविधाको प्रकार (पर्यटकीय क्षेत्र, सूचना केन्द्र, गाइड, सुरक्षा, मुद्रा सटही, होमस्टे, होटेल रेष्टुरेण्ट, यातायात, सपिड, एजेण्ट, आदि)	संख्या	२	३	४	५
सञ्चालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको लम्बाइ (कूल)	कि.मि.	२	४	५	७
कृषि पर्यटन सञ्चालन स्थान	संख्या	०	१	१	२
व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या	०	०	१	१
व्यवस्थित वनभोज, पार्क	संख्या	१	२	४	७
तालिम प्राप्त कुक, वेटर	संख्या	१०	२०	२५	३०
सालभरी भ्रमण गर्ने आन्तरिक पर्यटकको	संख्या हजारमा	२७	३०	३२	३५
सालभरी भ्रमण गर्ने वाह्य पर्यटकको	संख्या हजार		१	२	३
भ्रमण गर्ने पर्यटक हरुको औषत वसाई	दिन	०	१	१	१

पर्यटकको औषतमा दैनिक खर्च प्रति व्यक्ति	रु.हजार		३	३.५	३.५
पर्यटनवाट राजस्व सङकलन	रु.लाख		५	७	८

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	७५००	१२२७	६२७३	१०००	३५००	३०००
२०८३।०८४	७८७५	१२८८	६५८७	१०५०	३६७५	३१५०
२०८४।०८५	८२६९	१३५३	६९१६	११०३	३८५९	३३०८

छ) मुख्य कार्यकम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान
पर्यटन विकास

आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२।०८३**			**२०८३।०८४**			**२०८४।०८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
पुरातात्विक स्थलहरुको खोजी अनुसन्धान तथा उत्खनन	५००	२००	३००	५२५	२१०	३१५	५५१	२२१	३३१
मठ मन्दिर, पाटी पौवा जिर्णोदार, मर्मत सम्भार	१८००	०	१८००	१८९०	०	१८९०	१९८५	०	१९८५
धार्मिक, ऐतिहासिक, साँस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन प्रवर्द्धन	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
साँस्कृतिक संग्रहालय स्थापना	१५००	०	१५००	१५७५	०	१५७५	१६५४	०	१६५४

पर्यटन महोत्सव	१५०	१५०	०	१५८	१५८	०	१६५	१६५	०
पर्यटनमा आधारित उद्योग व्यवसाय विकास विस्तार एवं प्रवर्द्धन	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
पर्यटनमा आधारित उद्यमीहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
पर्यटन क्षेत्रहरुको प्रचार प्रसार	४००	१००	३००	४२०	१०५	३१५	४४१	११०	३३१
पर्यटकीय पार्क, उद्यान, मनोरञ्जन स्थल निर्माण, स्तरोन्नति	१६५०	०	१६५०	१७३३	०	१७३३	१८१९	०	१८१९
पर्यटन प्रवर्द्धन सम्वन्धी तालिम, जनचेतना कार्यक्रम	४००	१७७	२२३	४२०	१८६	२३४	४४१	१९५	२४६
	7500	1227	6273	७८७५	१२८८	६५८७	८२६९	1353	६९१६

ज) जोखिम र अनुमान

तीन तहका सरकारहरुका वीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम वीच सामान्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा भएको हुनेछ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगारवाट प्राप्त पूँजी एवं आर्जित सीप, ज्ञान तथा अनुभवहरु कृषि व्यवसायमा परिचालन हुनेछ । वेरोजगार युवाहरु कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षित हुने छन । पर्यटन पूर्वाधारहरु निर्माण, मर्मत सम्भार एवं जीर्णेद्वार हुन नसकेमा र मौलिक सँस्कृति एवं सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वद्र्घन, एवं प्रचार प्रसार हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

३.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्रबारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

□ कृषि तथा पशुपालन (दुध, मासु अण्डा), माछापालन, फलफुल एवं वेमौसमी तरकारी, र अदुवा वेसार आदिमा आधारित उद्योगहरु व्यवसायिक सम्भावना

□ गैरकाष्ठ वन पैदावर तथा जडीवुटीमा आधारित उद्योग व्यवसायहरुको सम्भाव्यता अधिक

□ आन्तरिक पर्यटनमा आधारित हस्तकलाका उद्योग, कोशेलीघर, आदिको सम्भाव्यता रहेको

□ नजिकाका वुटवल, भैरहवा, सुनौली लगायतका ठूला शहर वजारहरु तथा जनघनत्व अधिक रहेका क्षेत्रहरु उपलव्ध

चुनौतिहरु

□ आयातित वस्तुमा परनिर्भरता घटाउदै कृषि उपजहरुमा आत्मनिर्भरताका लागि स्व उत्पादन वढाउनु

□ वैदेशिक रोजगारीवाट फर्की आएका युवाहरुलाई व्यवसायतर्फ आकर्षण गर्नु

□ स्थानीय कच्चा पदार्थ, साधन श्रोतमा आधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरुको वजार विकास तथा प्रवद्र्घन गर्नु

□ व्यवसायिक सीपयुक्त जनशक्तिको विकास गर्नु र वजारको माग अनुसार जनशक्ति तयार पार्नु औद्योगिक क्षेत्र विस्तारका लागि निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्दै लगानी भित्र्याउनु

क) सोच

घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तार ः स्थानीय अर्थतन्त्रको दिगो आधार

ख) उद्देश्य

□ स्थानीय साधन, श्रोत तथा कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको प्रवद्र्घन एवं विकासलाई प्रोत्साहित गर्नु

□ घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायमा स्थानीय समुदायलाई आकर्षित गर्दै आय तथा रोजगारीहरु श्रृजना गर्नु

ग) रणनीतिहरु

१. स्थानीय कच्चा पदार्थ, साधन श्रोत र सीपको सदुपयोगमा वृद्धि गर्ने

२. स्थानीय उत्पादनहरुको वजार प्रवद्र्धन गर्ने

३. उद्योग व्यवसायमा युवा, महिला, दलित तथा अति विपन्न वर्गको आवद्धता वढाउने

४. उद्योग, व्यवसाय तथा सेवा सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्न।

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	३५	३५	४०	४०
चालु लघु, घरेलु तथा साना उद्योग	संख्या	३५०	३९०	४२०	४४०
चालु मझौला उद्योग (रु.१५ करोड सम्मको)	संख्या	०	०	०	०
कानुन अनुसार सम्वन्धित निकायमा कर चुक्ता गर्नेउद्योग	संख्या	११४	१२५	१३०	१४०
सुचारु व्यापार व्यवसाय	संख्या	११४	१२५	१३०	१४०
स्थानीय सीप शैली, प्रविधिमा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	४	५	७	९
स्थानीय हस्तकलामा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	१	४	१०
जडिवुटीमाआधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	१	२	३
उद्यम सिर्जना व्यवसायिक विकास सम्बन्धी तालिम प्राप्त उद्यमीहरु	संख्या	५	७	१०	१५
सीपमूलक व्यवसायिक तालिम आर्जन गर्ने व्यक्ति	संख्या	५०	६०	७५	८०
महिलाद्वारा सञ्चालित उद्योग व्यवसाय	संख्या	२	२	४	५
सुचारु औद्योगिक ग्राम	संख्या	०	०	०	१
पालिकाको वार्षिक आयात निर्यातको अनुपात (आयात : निर्यात)	अनुपात	५;१	५;१.२५	५;१.५	५;१.७५
वौद्धिक सम्पत्ति संरक्षणका लागि आधिकारी रुपमा व्राण्डिङ भएका जडीवुटी, हस्तकला जन्य उत्पादनहरु	संख्या	०	०	०	०

तरकारी, फलफुल, खाद्यान्न लगायत उत्पादनको नियमित आपूर्ति तथा विकी वितरणका लागि सञ्चालनमा रहेका केन्द्रहरु	सख्यां	१	१	२	२
सहकारी संस्था मार्फत सञ्चालित सुपथ मूल्यका पसलहरु	सख्यां	३	३	५	८
मूल्य सूची सहित व्यवस्थित रुपमा सञ्चालित पसल व्यवसायहरु	सख्यां	३०	५०	७५	९०
नियमित वजार अनुगमन तथा नियमन वाट दण्डित पसल व्यवसायहरु	संख्या	०	०	०	०

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
०८२/०८३	२५००	२१००	४००	५००	१५००	५००
०८३/०८४	२६२५	२२०५	४२०	५२५	१५७५	५२५
०८४/०८५	२७५६	२३१५	४४१	५५१	१६५४	५५१

छ) मुख्य कार्यकम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान

उद्योग व्यापार व्यवसाय

आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
उद्योग व्यापार व्यवसाय									
लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास, विस्तार एवं प्रवर्द्धन	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०

युवा उद्यमशीलता विकास कायक्रम	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
व्यवसायिक सीप तथा उद्यमशीलता विकास तालिम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
व्यवसायिक सम्भाव्यता भएका स्थानीय स्तरमा उपलव्ध वस्तुहरुका वारेमा अध्ययन अनुसन्धान	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
व्यापार मेला तथा प्रदर्शनी	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
कोशेलीघर, प्रदर्शनी कक्ष, तथा विक्री कक्ष स्थापना	३००	०	३००	३१५	०	३१५	३३१	०	३३१
उद्यमी व्यवसायिहरुसंग अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
उद्यमी, व्यवसायीहरुको क्षमता अभिवृध्दि कार्यक्रम	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
लोपोन्मुख एवं परम्परागत सीप शैली र प्रविधिमा आधारित उद्योगहरुको संरक्षण, प्रवर्द्धन	१००	०	१००	१०५	०	१०५	११०	०	११०
स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको वजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
	२५००	२१००	४००	२६२५	२२०५	४२०	२७५६	२३१५	४४१

ज) जोखिम र अनुमान

तीन तहका सरकारहरुका वीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम वीच सामान्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा भएको हुनेछ । त्यसैगरी उद्योग व्यापार व्यवसायको प्रवद्र्घनमा खासगरी निजी क्षेत्रसंग सहकार्य हुने सक्ने, निजी क्षेत्र लगानीका लागि आकर्षित भई वेरोजगारीको समस्यालाई सम्वोधन हुनेछ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगारवाट प्राप्त पूँजी एवं आर्जित सीप, ज्ञान तथा अनुभवहरुलाई युवाहरुले व्यवसायिक क्षेत्रमा सदुपयोग हुन सक्ने तर युवा वर्ग वैदेशिक रोजगारी एवं विदेश पलायन हुने प्रवृत्ति वढेकोले अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

३.५ वैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी बिकास

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- कर्जा तथा ऋण सेवा सुविधा उपलव्ध
- वाणिज्य वैंक, लघु वित्त एवं सहकारी संस्थाहरु क्रियाशील
- वचत, लगानी, रेमिट सेवा सुविधाहरु उपलव्ध
- निक्षेप सङ्कलन र कर्जा प्रवाह
- सहकारीहरुको सञ्चालनवाट वचत सङ्कलन

चुनौतिहरु

- विपन्न वर्गलाइ वैंकिङ सेवा पहुँच वृद्धि गर्नु
- कृषि, पर्यटन, लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरुमा कर्जा प्रवाहमा अभिवृद्धि ल्याउनु
- परियोजना तथा सामुहिक जमानीमा ऋण सुविधा उपलव्ध गर्नु
- व्याँजदरलाई नियन्त्रण गर्नु
- धितो मूल्याङ्कन तथा ग्रामीण धितोको जटिलता हटाउनु

ख) सोच

वित्तीय पहुँचमा सहजता : उद्यमशीलता र रोजगारीता

ग) उद्देश्य

- सहकारी संस्थाहरुलाई सवल, प्रतिस्पर्धी र व्यवसायिक वनाउदै वित्तीय सेवाको पहुँच वृद्धि गर्नु
- प्रतिस्पर्धात्मक एवं तुलनात्मक लाभ भएका व्यवसायिक क्षेत्रहरुमा वित्त परिचालनका लागि प्रोत्साहित गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. सहकारीता बिकास गर्ने
२. सङ्कलित पूँजीलाई छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा परिचालन गर्ने
३. विप्रेषण (रेमिटेन्स) लाई उद्यम र व्यवसायमा परिचालन गर्ने
४. वैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी बिकास सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

वैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी बिकास					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट भएको कूल कर्जा प्रवाह (कूल निक्षेप संकलन रकमको)	प्रतिशत	६०	६०	६५	६५
सुचारु वैंक तथा वित्तीय संस्था	संख्या	३	३	३	४
वैंक तथा वित्तीय संस्थामा सङकलित निक्षेप	रु. लाख				
आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या (१५- ६४) को वैंक खाता	संख्या प्रतिशत	६०	६५	७०	७५
वैंक तथा वित्तीय संस्थावाट उपलब्ध सेवा तथा कारोबार को प्रकार (बचत र लगानी/ रेमिट/मुद्रा सटही/ व्यवसायिक परामर्श)	सख्यां	४	४	४	५
वचत तथा ऋण समेतको कूल सहकारी संस्था	संख्या	२६	२६	२६	२६
महिलाहरुद्वारा सञ्चालित सहकारी	संख्या	२	२	४	५
कृषि क्षेत्रका कूल सहकारी संस्था	संख्या	५	५	५	५
सहकारी संस्थामा आवद्ध सदस्यहरु	संख्या हजारमा	१४.५	१६.६	१७.७	१९.९
सहकारी संस्थाको ऋण कर्जावाट उद्योग, व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्नेहरु	**प्रतिशत**	२५	३०	३४	४०
सहकारी संस्थावाट भएको कूल कर्जा लगानी	रु. लाखमा				
सहकारी संस्थामा सङकलित कुल निक्षेप	रु. लाखमा				

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	१०००	८००	२००	२००	५००	३००
२०८३।०८४	१०५०	८४०	२१०	२१०	५२५	३१५
२०८४।०८५	११०३	८८२	२२१	२२१	५५१	३३१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान

वैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी

आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
सहकारी लगायत वित्तीय संस्थाहरुको नियमन	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
सहकारी व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास कार्यकम	५००	३००	२००	५२५	३१५	२१०	५५१	३३१	२२१
सहकारीमा आवध्द सदस्यहरुलाई उद्यमशीलता विकास कार्यकम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
सहुलियतपूर्ण कर्जा प्रवाह कार्यकम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
	1000	800	200	१०५०	८४०	२१०	११०३	८८२	२२१

ज) जोखिम र अनुमान

तीन तहका सरकारहरुका वीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम वीच सामान्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा भएको हुनेछ । त्यसैगरी सहकारीको सिद्धान्त, मान्यता र परिपाटिलाई आत्मसाथ गर्दै सहकारीमा आवद्ध महिला सदस्यहरु एकीकृत हुने, सामुहिक वा एकल प्रयासमा स्वरोजगार हुने एवं उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गरी हुनेछन । सहकारी एवं वित्तीय संस्थाहरुको नियमन, नियन्त्रण हुन नसकेमा, संकलित निक्षेप उद्यमशीलता विकासमा कर्जा प्रवाह हुन सकेमा र सहकारी संस्थाले आवद्ध सदस्यहरुको समृद्धिमा रचनात्मक भूमिका निर्वाह गर्न नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

३.६ श्रम, रोजगार तथा सुरक्षित आप्रवासन

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- युवा समूह उपस्थिति अधिक
- विप्रेषण ठूलो रकममा भित्रिएको र आवद्ध घरधुरीको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार
- वैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका युवाहरुमा सीप र पूँजी उपलव्ध

चुनौतिहरु

- युवाहरुलाई रोजगार प्रदान गर्नु
- सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी क्षेत्रहरुको पहिचान र वैदेशिक रोजगारी सम्वन्धी कानुनी सहायता उपलव्ध गराउनु

विप्रेषणलाई आयमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्नु

ख) सोच

दक्ष जनशक्तिको विकास ः गरिवी न्यूनीकरणको आधार

ग) उद्देश्य

- श्रमशक्तिको क्षमता, दक्षता तथा व्यवसायिक सीप अभिवृद्धि गर्नु
- वैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित, सुरक्षित एवं व्यवस्थित वनाउनु

घ) रणनीतिहरु

१. सीप बिकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
२. गन्तव्य स्थानवारे अभिमुखीकरण गर्ने
३. न्यायमा सहज पहुँच वृद्धि गर्ने
४. विप्रेषणलाई सुरक्षित क्षेत्रमा लगानी गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

श्रम, रोजगार तथा सुरक्षित आप्रवासन

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
उत्पादनमूलक क्षेत्रमा विप्रेषण आय लगानी	प्रतिशत	२०	२०	२५	२५
रोजगार सूचना प्रणालीवाट लाभान्वित	संख्या	६४०	१०००	१२००	१४००
उत्पादन (कृषि एवं उद्योग) एवं पूर्वाधार निर्माण क्षेत्रमा रोजगारी श्रृजना	संख्या		२००	२५०	३००
सिटिइभिटी वाट प्राविधिक, सीपमूलक, व्यवसायिक तालिम लिएका दक्षजनशक्ति	संख्या	१५	२०	२५	३०
रोजगारीताका आधारमा पालिकाले प्रदान गर्ने सेवासुविधा वाट लाभान्वित उद्योग व्यवसायहरुको संख्या	संख्या	११	१५	२०	२५
वालश्रम एवं न्यून ज्यालादर जस्ता श्रम शोषणवाट प्रभावितहरु	संख्या	०	०	०	०
वैदेशिक रोजगारीमा जाने	संख्या	११४१	११००	१०७५	१०५०
सम्वन्धित क्षेत्रको सीपमूलक तालिम लिई वैदेशिक रोजगारीमा जाने	संख्या	१००	१५०	२००	३००
वैदेशिक रोजगारीका लागि तालिम प्रदान गर्ने संस्थाहरु	संख्या	०	०	०	१
वैदेशिक रोजगारीता बाट फर्की स्वदेशमा उद्योग, व्यवसाय गर्ने	संख्या	५	१०	१५	२०
वैदेशिक रोजगारीता वाट आर्जन पूँजी,सीप, प्रविधि तथा अनुभव लाई उत्पादन मूलक क्षेत्रमा सदुपयोग गर्ने	संख्या	५	१०	१५	२०
विप्रेषण वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमवाट लाभान्वित जनसंख्या (वैदेशिक रोगजारीमा जानेको)	प्रतिशत	१०	१५	२०	२५
विप्रेषणवाट वार्षिक रुपमा प्राप्त रकम	रु. करोड	३४.२३	३५.९४	३७.७३	३९.६२

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	८०००	८०००	०	२००	७६००	२००
083/084	८४००	८४००	०	२१०	७९८०	२१०
084/085	८८२०	८८२०	०	२२१	८३७९	२२१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

श्रम, रोजगार, सुरक्षित आप्रवासन									
आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
श्रम रोजगार सूचना केन्द्र सञ्चालन	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	४०००	४०००	०	४२००	४२००	०	४४१०	४४१०	०
वैदेशिक रोगजारी : अभिमुखीकरण	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
वैदेशिक रोजगारवाट फर्केका युवा लक्षित उद्योग प्रवर्द्धन	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुका लागि अभिमुखिकरण तथा सीप विकास कार्यक्रम	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
वेरोजगार व्यक्तिहरुलाइ अभिमुखिकरण कार्यक्रम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०

श्रम स्वीकृत सेवा सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
श्रम रोजगार तथा सुरक्षित आप्रवासन सम्बन्धी कार्यक्रम	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
सञ्चालित रोजगार आयोजनाहरुको अनुगमन	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
	८०००	८०००	०	८४००	८४००	०	८८२०	८८२०	०

ज) जोखिम र अनुमान

तीन तहका सरकारहरुका वीच नीति, योजना तथा कार्यक्रम वीच सामान्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा भएको हुनेछ । त्यसैगरी स्वदेशमै रोजगार अभिवृद्धिका लागि युवाहरुमा व्यवसायिक सीप हासिल हुनेछ र स्वरोजगार अभिवृद्धि हुनेछ । युवाहरु व्यवसायिक रुपमा कृषि खेतीतर्फ आकर्षित हुनेछन । स्वदेशमा रोजगारीको अभावका वैदेशिक रोजगारी तर्फ वढ्दो आकर्षणवाट अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

परिच्छेद - चार
सामाजिक बिकास

पृष्ठभूमि

सामाजिक विकासका लागि प्रमुख क्षेत्रको रुपमा रहेका शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण, खानेपानी तथा सरसफाइ, लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण, युवा तथा खेलकुद र कला, भाषा, साहित्य तथा संस्कृतिका जस्ता क्षेत्रको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी आगामी ५ वर्षका लागि उद्देश्य निर्धारण, लक्ष्य परिमाण र सोको प्राप्तीका लागि अवलम्वन गरिने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण र प्रमुख कार्यक्रमहरु समेत तर्जुमा भएको छ ।

४.१ शिक्षा

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- साक्षरता दर वढ्दो क्रममा
- उमेर समूहका प्रायः सवै वालवालिकाहरुको विद्यालयमा पहुँच
- शिक्षामा लगानी गर्न निजी क्षेत्र आकर्षित
- वालवालिकालाई गुणस्तरीय, व्यवहारिक शिक्षा दिनुपर्नेमा अभिभावकहरु सचेत एवं आवश्यक रकम खर्चिन तयार

चुनौतिहरु

- उमेर समूहका वालवालिकाहरुलाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउनु र टिकाइ राख्नु
- शिक्षालाई गुणस्तरीय, व्यवहारिक, प्राविधिमैत्री वनाउनु र माग अनुसारका सीपयुक्त जनशक्ति विकास गर्नु
- माध्यामिक तह (११-१२) लाई निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नु

ख) सोच

सीपमुलक, व्यवसायिक र व्यवहारिक शिक्षामा गुणस्तरः- आर्थिक, सामाजिक विकासमा रुपान्तरण

ग) उद्देश्य

- शिक्षामा गतिगरिव, विपन्न तथा सीमान्तकृत वर्ग लगायत सवैको सहज पहुँच अभिवृद्धि र समावेशीता सुनिश्चित गर्नु
- विद्यालयहरुमा आधारभूत भौतिक एवं शैक्षिक सुविधाको सुनिश्चितताबाट गुणस्तरीय, प्रयोगात्मक, व्यवहारिक, व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा प्रदान गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. साक्षरता वृद्धि तथा उमेर समूहका वालवालिकाहरुलाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने

२. शिक्षालाई सर्वसुलभ बनाउने

४. शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्ने

५. शैक्षिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने

६. प्राविधिक जनशक्ति विकास गर्ने

७. आधारभूत शिक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : २८

शिक्षा

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०७९/८० सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
आधारभूत तहमा खूद भर्नादर (औषतमा)	प्रतिशत	७४.४६	९६.९३	९७	९८
१५ मिनेटको दुरीमा आधारभूत तहकोविद्यालयमा पहुँच हुने घरधुरी	प्रतिशत	८०	८०	८०	८०
दिवा खाजा खुवाउने विद्यालय बाल वि.समेत	संख्या	२९	२९	२९	२९
नियमित अध्ययन गर्न नसक्ने विद्यार्थीका लागि माध्यामिक तह सम्मको खुल्ला शिक्षा,अनौपचारिक दिने विद्यालय	संख्या	०	०	०	०
आधारभूत तह (कक्षा ८) सम्मको उत्तिर्ण दर	प्रतिशत	६०	६२.९	६५.५	७०

विद्यालय छाडने दर (आधारभूत तह)	प्रतिशत	९	९	८	५
बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्बन गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	५०	६०	७५	९०
विषयगत तालिम प्राप्त शिक्षक	प्रतिशत	७५	८०	८५	९३
शिक्षक विद्यार्थी अनुपात (आधारभूत र माद्यामिक) (शिक्षक : विद्यार्थी)	संख्या	१:३९	१:३५	१:२६	१:२५
सिटिइभिटिवाट सम्वर्द्धन मा सञ्चालित प्राविधिक विद्यालय	संख्या	०	०	१	१
सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक धार अध्यायपन गराउने विद्यालय	संख्या	०	१	१	१
वालमैत्री आधारभूत पूर्वाधार र सुविधा भवन, चर्पी, खानेपानी, खेलकुद मैदान, घेरावार, फर्निचर) उपलब्ध विद्यालय	प्रतिशत		३५	४५	५०
वालवालिकामैत्री, अपाङगता मैत्री र भूकम्प प्रतिरोधात्मक संरचना भएको विद्यालय	प्रतिशत	३५	५०	६०	६५
आइसिटि सेवा उपलव्ध विद्यालय	संख्या	७	८	१०	१२
कम्प्युटर प्रयोगशाला भएका विद्यालय		८	९	१०	१
व्यवस्थित विज्ञान प्रयोगशाला भएका विद्यालय	संख्या	४	५	६	७
सेनीटरी प्याड सहित नर्स सेवा उपलव्ध विद्यालय	संख्या	०	०	०	१
वालक्लव क्रियाशील भएका विद्यालय	संख्या	१०	१२	१५	२०
विपद, महामारी लगायत विविध कारणवाट भौतिक दूरी कायम राख्दै सूचना प्रविधिका माध्यमवाट अध्यापन गर्न सक्ने विद्यालय	संख्या	६	७	८	१०

आधारभूत तहमा स्थानीय मातृभाषामा पठनपाठन गर्ने विद्यालय	संख्या	०	०	०	०
राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रमवाट लाभान्वित विद्यालय	प्रतिशत	१८	२०	२५	२५
जनसंख्या वनौट र भौगोलिक अवस्थाको आधारमा नक्साङ्कन गरी समायोजन तथा एकीकरण विद्यालय	संख्या	०	०	०	१
पालिका स्तरीय विज्ञान मेला, प्रर्दशनी एवं श्रृजनात्मक प्रतियोगिता	संख्या	०	०	०	१
युवा वैज्ञानिकहरुसंग साक्षात्कार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने विद्यालय	संख्या	०	०	०	१
विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धानका लागि पालिकावाट सहयोग प्राप्त युवा शोधकर्ताहरु	संख्या	०	१	२	३
विद्यालय स्तरमा विज्ञान र प्रविधि सम्वन्धित विविध कियाकलापहरु सञ्चालन गरी पालिका वाट पुरष्कृत उत्कृष्ट विद्यालय	सख्यां	०	०	०	१

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	१६९२९६	१४५२२९	२४०६७	३६००	१६०८२६	४८७०
२०८३।०८४	१७७७६१	१५२४९०	२५२७०.३५	३७८०	१६८८६७.३	५११४
२०८४।०८५	१८६६४९	१६०११५	२६५३३.८७	३९६९	१७७३१०.७	५३६९

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान शिक्षा									
आयोजनाहरुको विवरण	२०८२।०८३			२०८३।०८४			२०८४।०८५		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सुधार : खानेपानी, विजुली, भवन, कक्षाकोठा, फर्निचर, तारवार, खेलमैदान, छात्रावास....)	१३५७९	०	१३५७९	१४२५८	०	१४२५८	१४९७०.८	०	१४९७१
विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्युटर कक्ष, पुस्तकालय	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
विद्यालय आइसिटि जडान : सिसिक्यमरा, इहाजिरी, स्मार्ट वोर्ड	६५०	०	६५०	६८३	०	६८३	७१७	०	७१७
विद्यालय कम्पाण्ड हरियाली कार्यक्रम	१५००		१५००	१५७५	०	१५७५	१६५४	०	१६५४
प्रारम्भिक वालविकास केन्द्र **सञ्चालन व्यवस्थापन**	८२००	८२००	०	८६१०	८६१०	०	९०४१	९०४०.५	०
विद्यालय खेलकुद सामाग्री व्यवस्था	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
विद्यालय दिवा खाजा व्यवस्था	१०४५९	१०४५९	०	१०९८२	१०९८२	०	११५३१	११५३१	०
`सेनिटरी प्याड व्यवस्था	१५७४	१५७४	०	१६५३	१६५३	०	१७३५	१७३५.३	०
स्थानीय पाठ्यक्रम **विकास तथा पाठ्यपुस्तक लेखन**	700	२००	५००	७३५	२१०	५२५	७७२	२२१	५५१
शिक्षक**हरुको क्षमता विकास कार्यक्रम**	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०

छात्रवृत्ति कार्यक्रम	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
अति विपन्न, सीमान्तकृत वालवालिका : विद्यालय पोशाक लगायत स्टेशनरी सहयोग	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
विद्यालय प्राविधिक धार अध्यापन	२०००	१०००	१०००	२१००	१०५०	१०५०	२२०५	११०३	११०३
सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन	५००	३५०	१५०	५२५	३६८	१५८	५५१	३८६	१६५
उत्कृष्ट विद्यालय, शिक्षक, विद्यार्थी पुरस्कृत कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
विज्ञान मेला तथा प्रदर्शनी	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
विद्यालय, शिक्षक र अभिभावन अन्तरकिया कार्यक्रम	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
अतिरिक्त कियाकलाप सञ्चालन	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
विद्यालय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	८१८८	४०००	४१८८	८५९७	४२००	४३९७	९०२७	४४१०	४६१७
धार्मिक विद्यालय सञ्चालन व्यवस्थापन	२५००	१०००	१५००	२६२५	१०५०	१५७५	२७५६	११०३	१६५४
शैक्षिक गुणस्तर सुदृढिकरण	१८६०	१८६०	०	१९५३	१९५३	०	२०५१	२०५१	०
शिक्षण सिकाई सुधार(शिक्षक अनुदान)	११९०६	११९०६	०	१२५०१	१२५०१	०	१३१२६	१३१२६	०
निशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण	४८००	४८००	०	५०४०	५०४०	०	५२९२	५२९२	०
विद्यालय कार्यालय सहयोगी पारिश्रमिक	४६८०	४६८०	०	४९१४	४९१४	०	५१६०	५१६०	०
विद्यालय कर्मचारी	१६००	१६००	०	१६८०	१६८०	०	१७६४	१७६४	०

पारिश्रमिक तथा भत्ता									
स्थायी शिक्षक पारिश्रमिक, भत्ता	८९०००	८९०००	०	९३४५०	९३४५०	०	९८१२३	९८१२३	०
	१६९२९६	१४५२२९	२४०६७	१७७७६१	१५२४९०	२५२७०	१८६६४९	१६०११५	२६५३४

ज) जोखिम तथा अनुमान

संघीय शिक्षा ऐन तथा नियमावली जारी एवम् समयानुकूल परिमार्जन भएको हुनेछ । शैक्षिक क्षेत्रमा नविनतम विधि तथा प्रविधिको उपयोग भएको हुनेछ । शैक्षिक क्षेत्रमा पर्याप्त पूर्वाधार विकास, आवश्यक जनशक्ति व्यवस्था, क्षमता विकासका अवसर, नवीनतम प्रविधिको उपयोग, अन्तर सरकार सहयोग र सहकार्य र सरोकारवाला बीचका् समन्वय, सहकार्य र साझेदारीको विकास जस्ता पक्षमा ध्यान दिन सकेमा अपेक्षित नतिजा हासिम हुने देखिन्छ ।

४.२ आधारभूत स्वास्थ्य

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- निजी क्षेत्रवाट औषधी पसल, सामान्य स्तरको स्वास्थ्य जाँच क्लिनिकहरु सञ्चालनमा
- जिल्लास्तरीय अस्पताल नजिकै अवस्थित
- शिशु, नवजात शिशु मृत्यु, वालमृत्युदर र मातृमृत्यु दर न्यून

आयुर्वेद औषधोपचारका लागि वहुमूल्यका जडीवुटीहरुको सहज उपलव्धता

चुनौतिहरु

- आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु
- जटिल प्रकृतिका स्वास्थ्य उपचार उपलव्ध गराउनु
- भौतिक एवं प्राविधिक रुपमा महामारीहरुको सामना गर्ने संयन्त्र, उपकरण, पूर्वाधार र जनशक्तिको व्यवस्था गर्नु

झाडापखला, दम, निमोनिय, प्राणघातक जस्ता रोगहरुको नियन्त्रण तथा निवारण गर्नु

ख) सोच

समृद्ध र स्वस्थ जीवन : गुणस्तरीय स्वास्थ्य र पोषण

ग) उद्देश्य

□ प्राकृतिक एवं वैकल्पिक चिकित्सा पद्धतिको प्रवद्र्घन एवं स्वास्थ्य संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु

□ आधारभूत एवं गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुँच वृद्धिवाट नागरिकको स्वास्थ्य अवस्थामा सुधार ल्याउनु

घ) रणनीतिहरु

१. स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि तथा रोग न्यूनीकरण गर्ने

२. स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्ने

३. स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरता वृद्धि गर्ने

४. स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित

५. आपतकालीन तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्ने

६. स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजनाको कार्यान्वयन गन

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

आधारभूत स्वास्थ्य					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०८१/८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/०८५
३० मिनेटको दुरीमा नजिकको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच भएका घरधुरी	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ्य चौकी/ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/ अस्पताल जाने जनसंख्या	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा (स्वास्थ्य चौकी/प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/ अस्पताल) पुग्न लाग्ने औषत समय	घण्टा	०.३	०.३	०.२	०.२
गाउँघर क्लिनिकको संख्या	संख्या	२७	३०	३३	३५

घुम्ती लगायत स्वास्थ्य शिविर पटक	संख्या	२२	२५	३०	३५
सबै प्रकारका खोप लिएका बालबालिका	प्रतिशत	४९	५०	६०	७०
आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलव्ध भएका वडाहरु	संख्या	७	७	७	७
२५०० ग्रामभन्दा कम जन्मतौल भएका शिशु	प्रतिशत	१.१	१	०.०८	०.०६
कुपोषणका कारण ५ वर्ष मुनीका वाल वालिकाको पुडकोपन र उचाई अनुसारको कम तौल भएकाहरु	प्रतिशत	१.७	१.५	१.३	१
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	७९.५	८०	८५	९०
प्रसुति सेवा उपलव्ध भएका स्वास्थ्य संस्थाहरु	संख्या	२	२	३	३
मातृमृत्यु दर (प्रतिलाख जीवित जन्ममा)	सख्यां	०	०	०	०
झाडापखालाको सङक्रमण दर (प्रति हजारमा)	संख्या	३३७	३१५	३००	२८०
स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी	संख्या	४६	४६	४६	४८
भिटामिन ए प्राप्त गर्ने बालबालिका	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
नवजात शिशु मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	दर	०	०	०	०
शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	दर	०	०	०	०
५ वर्ष मुनीको वाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	दर	०	०	०	०

कूल प्रजनन दर (प्रति महिला शिशु जन्म)	दर	.....	२.६	२	२
स्वास्थ्य वीमामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	.....	२५	२७	३०
स्वास्थ्य सूचना, शिक्षा र सञ्चार सचेतना कार्यक्रममा सहभागि	संख्या	०	२५००	२६००	२७००
क्यान्सर, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मुटु, क्षयरोग,एडस, कुष्ठरोगको निःशुल्क स्वास्थ्य परीक्षणवाट लाभान्वित	संख्या	०	१००	५००	१०००
आधारभुत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड रपरामर्श केन्द्र आदि) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	६	७	७	७
कियाशील महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	संख्या	५५	५५	५५	५५
महामारी, भाइरसको सङकमण,आपतकालीन उपचारको अभाव वाट मृत्यु	संख्या	०	०	०	०
महामारी, भाइरसको सङकमण,आपतकालीन उपचारका लागि उपकरण एवं जनशक्ति सहितको क्वारेण्टीन, आइसोलेशन कक्ष तथा आश्रय स्थाल	संख्या	०	०	०	१
नागरिक आरोग्य कार्यकम सञ्चालन	संख्या	१	१	२	३
योग, ध्यान तथा वैकल्पिक प्राकृतिक चिकित्सा (आयुर्वेदिक, होमियोप्याथिक, युनानी, अक्कुपञ्चर, आम्ची) उपचार पद्धति सञ्चालन गर्ने संस्था	सख्या ं	१	१	१	२
सामुदायिक संस्थाको सहभागितामा सञ्चालित आरोग्य केन्द्र, योग केन्द्र तथा व्यायामशाला	सख्या ं	०	१	१	२

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	३५६१२	२०६०६	१५००६	१८००	३१७००	१७००
083/084	३७३९३	२१६३६	१५७५६	१८९०	३३२८५	१७८५
084/085	३९२६२	२२७१८	१६५४४	१९८५	३४९४९	१८७४

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान
स्वास्थ्य तथा पोषण

आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
स्वास्थ्य संस्था निर्माण, मर्मत सम्भार कार्यक्रम	१३०००	०	१३०००	१३६५०	०	१३६५०	१४३३३	०	१४३३३
स्वास्थ्य संस्था सेवा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	६६८	६६८	०	७०१	७०१	०	७३६	७३६	०
प्रजनन् रुग्णता स्वास्थ्य सेवा	२०७	२०७	०	२१७	२१७	०	२२८	२२८	०
परिवार नियोजन सेवा	११५	११५	०	१२१	१२१	०	१२७	१२७	०
किशोरकिशोरी स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम	१४४	१४४	०	१५१	१५१	०	१५९	१५९	०
			०	०	०	०	०	०	०
खोप कार्यक्रम	८५०	८५०	०	८९३	८९३	०	९३७	९३७	०

पोषण कार्यक्रम	३२४३	३२४३	०	३४०५	३४०५	०	३५७५	३५७५	०
सरुवा तथा किट जन्य रोग रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम	१४५	१४५	०	१५२	१५२	०	१६०	१६०	०
नसर्ने रोग रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	५०३	५०३	०	५२८	५२८	०	५५५	५५५	०
महामारी नियन्त्रण कार्यक्रम	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	२३३३	२३३३	०	२४५०	२४५०	०	२५७२	२५७२	०
स्वास्थ्य संस्थावाट निशुल्क औषधी वितरण कार्यक्रम	२४६१	२४६१	०	२५८४	२५८४	०	२७१३	२७१३	०
गाउँघर क्लिनिक/खोप क्लिनिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	३४५	०	३४५	३६२	०	३६२	३८०	०	३८०
राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम	३६४५	३६४५	०	३८२७	३८२७	०	४०१९	४०१९	०
विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम	३२५	३२५	०	३४१	३४१	०	३५८	३५८	०
प्रयोगशाला सेवा कार्यक्रम	१५६१	०	१५६१	१६३९	०	१६३९	१७२१	०	१७२१
एम्बुलेन्स संचालन कार्यक्रम	१००	०	१००	१०५	०	१०५	११०	०	११०
समुदाय स्वास्थ्य प्रबर्द्धन कार्यक्रम	६५९	६५९	०	६९२	६९२	०	७२७	७२७	०
कडा रोग उपचार अनुदान कार्यक्रम	८१७	८१७	०	८५८	८५८	०	९०१	९०१	०

स्वास्थ्य कर्मी क्षमता विकास कार्यक्रम	९०	९०	०	९५	९५	०	९९	९९	०
निशुल्क स्वास्थ्य शिविर संचालन	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
मानसिक स्वास्थ्य कार्यक्रम	२५०	२५०	०	२६३	२६३	०	२७६	२७६	०
	३५६१२	२०६०६	१५००६	३७३९३	२१६३६	१५७५६	३९२६२	२२७१८	१६५४४

ज) जोखिम तथा अनुमान

प्रस्तावित कार्यक्रमको लागि संस्थागत सुदृढीकरण, पर्याप्त स्रोत विनियोजन, स्वास्थ्य सामाग्रीको उपलब्धता, जनशक्ति व्यवस्थापन, अन्तर सरकार र सरोकारवाला बीच समन्वय हुन नसकेकमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुन सक्छ । स्वास्थ्य पूर्वाधार, प्रयोगशाला, औषधि र खोप व्यवस्थापनमा अन्तर निकाय तथा सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता, सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा नागरिकको सामाजिक तथा आर्थिक स्थिति क्षय गर्न सक्ने जोखिम रहेको छ ।

४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- जलाशय क्षेत्र ः मलुही, झरही, हुलासी, धनेवा, पिरुवाखोला, खोलाहरु
- खानेपानीका श्रोतहरुको उपलव्धता
- खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु क्रियाशील रहेको

चुनौतिहरु

- खानेपानी मुहानहरुको दिगो उपयोग तथा संरक्षण गर्नु
- सवै नागरिक एवं सार्वजनिक संस्थाहरुलाई सुरक्षित र शुध्द खानेपानीमा पहुँच अभिवृद्धि र चुना रहित वनाउनु
- फोहोरमैलाको सुरक्षित र दिगो विसर्जन गर्नु

ख) सोच

स्वच्छ, सुरक्षित, सुविधायुक्त दिगो खानेपानी

ग) उद्देश्य

- सुरक्षित खानेपानीमा नागरिक सवैको सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्नु
- स्थानीयहरुको सहभागितामा फोहोरमैला तथा सरसफाई को व्यवस्थापनवाट स्वच्छ र सफा वातावरण कायम राख्नु

घ) रणनीतिहरु

१. स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानीमा सवैको पहुँच वृद्धि गर्ने

२. व्यवस्थित सरसफाइ र फोहोरमैलाको सुरक्षित विसर्जन

३. खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

खानेपानी तथा सरसफाइ					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		081/082	**082/083**	**083/084**	**084/085**
सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	७५.१	७८	८०	८५
पाइपलाइनको निजी धारा उपलब्ध भएका घरधुरी	प्रतिशत	६.९८	७	१०	१५
उपचार गरिएको वा सुरक्षित खानेपानी सुविधा प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत	६.९८	७	१०	१५
कुवा, मुल, ढुङ्गेधारा को पानी उपभोग गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	२.०४	२	१.७	१.५
सरसफाइ सेवा उपलब्ध घरधुरी (निजीक्षेत्र तथा पालिकावाट सेवा सञ्चालन)	प्रतिशत	०	१०	२०	३०
खुल्ला दिसामुक्त घोषणा गरिएका वडा	संख्या	७	७	७	७
शौचालय नभएका तथा खुल्ला क्षेत्रमा शौच गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	४.०९	४	३.७५	३.५
स्वच्छ (प्यानभएको) शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	२०.६	२५	३०	३५
खाल्डे शौचालय भएको घरधुरी	प्रतिशत	७१.२५	६५	६०	५५
सार्वजनिकशौचालय	संख्या	४८	४८	४८	४८

फोहोरको वर्गीकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	०	०	१	१
घर,आँगन,शौचालय वाट निष्कृत फोहोर लाई व्यवस्थित गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	०	०	१	१

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	१०५००	७००	९८००	१५००	५५७०	३४३०
083/084	११०२५	७३५	१०२९०	१५७५	५८४९	३६०२
084/085	११५७६	७७२	१०८०५	१६५४	६१४१	३७८२

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

खानेपानी तथा सारसफाइ									
आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
खानेपानी टंकी निमार्ण तथा मर्मत सम्भार	२८००	०	२८००	२९४०	०	२९४०	३०८७	०	३०८७
खानेपानी शुध्दता तथा प्रशोधन	७००	०	७००	७३५	०	७३५	७७१.८	०	७७१.८
खानेपानी पाईप लाईन विस्तार तथा मिटर जडान	३०००	०	३०००	३१५०	०	३१५०	३३०८	०	३३०८
खानेपानी मुहान संरक्षण तथा वृक्षारोपण	२०००	५००	१५००	२१००	५२५	१५७५	२२०५	५५१	१६५४
एक घर एक धारा कार्यक्रम सञ्चालन	८००	०	८००	८४०	०	८४०	८८२	०	८८२
सार्वजनिक धारा निर्माण	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
वजार क्षेत्र सार्वजनिक शौचालय निर्माण	८००	०	८००	८४०	०	८४०	८८२	०	८८२

खानेपानी उपभोक्ता समिति क्षमता विकास कार्यक्रम	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
	१०५००	७००	९८००	११०२५	७३५	१०२९०	११५७६	७७२	१०८०५

ज) जोखिम तथा अनुमान

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा प्रस्ताव गरे अनुसार बजेट सुनिश्चितता भई आयोजना संचालन तथा मर्मतसंभार र स्तरोन्नति भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने देखिन्छ । जलवायु परिवर्तबाट खानेपानीको स्रोत पने नकारात्मक प्रभाव, आयोजनाको ढिला निर्माण र उचित व्यवस्थापन व्यवस्थित बसोबास, तरल तथा फोहारमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण आदिलाई खानेपानी तथा ससरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने जोखिम पक्षको रुपमा आँकलन गरिएको छ ।

४.४ लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- महिला सशक्तीकरण हुँदै, निर्णायक तह पालिका सभामा महिलाको वाक्लो उपस्थिति
- पालिका सभामा आदिवासी जनजातिहरुको प्रतिनिधित्व रहेको
- महिला समूह, आमा समूह, महिला सहकारी जस्ता संस्थाहरु क्रियाशील रहेको
- वाल क्लव, अपाङ्गताको क्लव, वृद्धक्लवहरु गठन भएको
- सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमवाट लाभान्वित जनसंख्या अधिक

चुनौतिहरु

- वालविवाह एवं वहुविवाह नियन्त्रण गर्नु
- लैङ्गिक हिंसा, भेदभाव, छुवाछुत जस्ता सामाजिक कुरीतिहरुको नियन्त्रण गर्नु
- अपाङ्गता भएकाहरुलाई स्वरोजगार वनाउनु
- महिलाहरुमा गुणात्मक क्षमता विकास गर्दै निर्णय तहमा उनीहरुको अर्थपूर्ण सहभागिता वृद्धि गर्नु
- वसाइ सराइ नियन्त्रण गर्नु

ख) सोच

विभेदरहित, समतामुलक सभ्य समाजको निर्माण

ग) उद्देश्य

- महिला, वालवालिका, ज्येष्ठ नागरिक, दलित, अपाङ्गता भएका, सीमान्तकृत एवं अति विपन्न वर्ग, समुदायको क्षमता विकास, सशक्तीकरण र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको सुनिश्चितता गर्नु
- वर्गीय तथा जातीय विभेदको अन्त्य गर्दै निर्णय तथा नेतृत्व तहमा पहुँच अभिवृद्धिवाट सामाजिक न्याय सहितको समतामूलक समाज निर्माणमा सहयोग गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. महिला सशक्तीकरण र समावेशीकरणमा जोड दिने

२. बालबालिकाको संरक्षण र सार्वजनिक तहलाई बालमैत्री बनाउने

३. ज्येष्ठ नागरिकहरुको सम्मान र संरक्षण गर्ने

४. अपाङ्गता भएका नागरिकहरुको संरक्षण र सशक्तीकरण गर्ने

५. दलित समुदायको सशक्तीकरण गर्ने

६. जनजाति समुदाय सशक्तीकरण गर्ने

७. लक्षित वर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

लक्षित बर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		२०८१।०८२	**२०८२।०८३**	**२०८३।०८४**	**२०८४।०८५**
परिवर्तित स्थानीय संरचना तथा कानुन अनुसार समावेशी समिति, संयन्त्र तथा सञ्जालमा महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अन्य पिछडिएको वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	३७.३८	४०	४०	४०
महिलाको औषत आयु	वर्ष	६९	६९	७०	७०
लक्षित वर्गका लागि वजेट विनियोजन महिला वालवालिका, पिछडिएका, विपन्न वर्ग)	प्रतिशत	१०	१०	१२	१५
रोजगारी, पेशा,व्यवसाय मा महिलाको उपस्थिति	संख्या	२०	३०	४०	४८
स्थानीय संस्थावाट सञ्चालित ज्येष्ठ नागरिक हेरचाह केन्द्र, दिवा सेवा केन्द्र वा क्लववाट लाभान्वित ज्येष्ठ नागरिक	संख्या	०	१	३	५

सुरक्षित, सम्मानजनक जीवन यापन गर्ने ज्येष्ठ नागरिक	संख्या हजारमा	२.५	२.६	२.६५	२.६८
अन्य क्षेत्रहरुमा वसाइ सराई गर्ने घरपरिवार	संख्या	५९६	५००	४५०	४००
घरव्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार	प्रतिशत	१५	२०	२५	३०
सम्पत्ति माथिको स्वामित्व भएकामहिला	प्रतिशत	१०	१५	२२	३०
व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	१००	१५०	२००	३००
महिला उद्यमशीलता, क्षमता तथा सीप विकास कार्यक्रमका लागि वजेट व्यवस्था	रु. लाख	५	७	१२	२०
कृषि, पशुपंक्षी, स्वास्थ्य, इन्जिनियरिङ लगायत क्षेत्रमा महिला प्राविधिक	संख्या	६५	७५	९०	११०
महिला सञ्जाल तथा आमा समूहहरु	संख्या	५५	५५	५५	५५
अपाङगतको शिक्षा, स्वास्थ्य, सीप तथा क्षमता विकास र रोजगारी वृद्धिमा रकम विनियोजन	रु. लाख	५	८	१२	१५
व्यवसायिक सीप तथा क्षमता विकास भएका अपाङगता	संख्या	२०	२५	४०	४२
लैंगिक हिंसा र छुवाछुत सम्बन्धी घटना (कूल वार्षिक घटनाको)	प्रतिशत	५	३	२	१
एकल महिला सुरक्षा कोषमा जम्मा भएको रकम	रु. लाख	०	२	३	४
हिंसापीडित महिलाको मनोसामाजिक परामर्श, उद्धार, राहत र कानुनी उपचारका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र	संख्या	०	०	१	१

वालवालिका विरुद्ध हुने हिंसा, वेचविखन, दुर्व्यवहार, घरेलु हिंसा आदि घटना	संख्या	१०	७	५	४
पालिका स्तरिय महिला सञ्जाल	संख्या	१	१	१	१

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	८८६०	८८६०	०	२६००	४७६०	१५००
२०८३।०८४	९३०३	९३०३	०	२७३०	४९९८	१५७५
२०८४।०८५	९७६८	९७६८	०	२८६७	५२४८	१६५४

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
लक्षित वर्ग तथा समाजिक समावेशीकरण									
आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२।०८३**			**२०८३।०८४**			**२०८४।०८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
सवै प्रकारको महिला हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम	७००	७००	०	७३५	७३५	०	७७२	७७२	०
महिला उद्यमशीलता विकास तथा स्वरोजगार	७००	७००	०	७३५	७३५	०	७७२	७७२	०
व्यवसायिक एवं सीप विकास तालिम	६२०	६२०	०	६५१	६५१	०	६८४	६८४	०
महिला नेतृत्व विकास कार्यक्रम	१५०	१५०	०	१५७.५	१५८	०	१६५	१६५	०

एकल महिला संरक्षण	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
महिला सशक्तिकरण, समावेशीकरण कार्यक्रम	१६२०	१६२०	०	१७०१	१७०१	०	१७८६	१७८६	०
स्थानीय वालमैत्री शासन कार्यान्वयन	६५०	६५०	०	६८२.५	६८३	०	७१७	७१७	०
वाल सहभागिता, वाल सञ्जाल र वाल क्लव विस्तार	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
ज्येष्ठ नागरिक नि:शुल्क स्वास्थ्य परीक्षण	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
ज्येष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम तथा भ्रमण	१७००	१७००	०	१७८५	१७८५	०	१८७४	१८७४	०
वृध्दाश्रम तथा आश्रय गृह सञ्चालन	१००	१००	०	१०५	१०५	०	११०	११०	०
अपांगत वर्गको क्षमता, सीप, अभिवृध्दि कार्यक्रम	२२०	२२०	०	२३१	२३१	०	२४३	२४३	०
अपांगता वर्गका लागि नि:शुल्क आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
अति विपन्न, गरिव दलित वर्ग : स्वरोजगार कार्यक्रम	३५०	३५०	०	३६८	३६८	०	३८६	३८६	०
दलित वर्ग : व्यवसायिक सीप, क्षमता अभिवृध्दि	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
पिछडिएका वर्ग, जनजाति तथा आदिवासी : सामाजिक समावेशीकरण, सशक्तीकरण कार्यक्रम	५०	५०	०	५३	५३	०	५५	५५	०

ज) जोखिम तथा अनुमान

यससँग सम्बन्धित कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन, व्यवहारिक कार्यक्रम तथा नीतिगत परिवर्तन, यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा क्रियाशिलता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.५ कला भाषा, साहित्य र संस्कृति

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- जातिय विविधता, जातजातिहरुको सौहार्दपूर्ण वसोवास
- विविध धर्मालम्वीहरुको मिश्रित स्थल
- धर्म अनुसारको परम्परा, चाडपर्व, संस्कृतिमा अभ्यस्त

चुनौतिहरु

- वैदेशिक एवं आयातित संस्कृति, भेषभुषा प्रति युवाहरुको वढ्दो आकर्षणलाई निरुत्साहित गर्नु
- स्थानीय भाषा, संस्कृति, चाडपर्वहरु लोपोन्मुख र पुस्ता हस्तान्तरण गर्नु

ख) सोच

कला, भाषा, साहित्य संस्कृतिको संरक्षण र सम्वद्र्घन ः जातजातिको पहिचान

ग) उद्देश्य

परम्परागत, मौलिक एवं लोपोन्मुख कला, भाषा, साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्वद्र्घन तथा प्रवद्र्घनवाट स्थानीयहरुको पहिचान स्थापित गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. मौलिक कला भाषा, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण र प्रवद्र्धन गर्ने

२. कला, भाषा, साहित्य र सम्पादन सम्बन्धी नीति र योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

कला भाषा साहित्य र संस्कृति					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
लोपोन्मुख भाषा	संख्या	४	४	४	४
कला, भाषा संस्कृति, र साहित्यमा जिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रको प्रतिनिधित्व गर्ने स्रष्टा	संख्या	०	०	०	०
संरक्षित कला, भाषा र संस्कृतिका प्रकार	संख्या	३	३	३	३

संरक्षण गर्नुपर्ने स्थानीय संस्कृति तथा चाँडपर्व	संख्या	३	३	३	३
ठूला-ठूला मेला, पर्व तथा जात्राहरु	संख्या	६	६	६	६
वोलीचालीका स्थानीय भाषाहरु	संख्या	४	४	४	४
स्थानीय, कला,भाषा, साहित्य, संस्कृति सम्बन्धी अध्ययन	संख्या	०	०	०	१
स्थानीय कला, भाषा, साहित्य संस्कृतिमा आधारित प्रकाशन	संख्या	०	०	०	१
स्थानीय कला, भाषा, संस्कृति झल्किने म्युजियम तथा कला केन्द्र	संख्या	१	१	२	२

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	९५६५	४७६५	४८००	२५००	५५६५	१५००
083/084	१००४३	५००३	५०४०	२६२५	५८४३	१५७५
084/085	१०५४५	५२५३	५२९२	२७५६	६१३५	१६५४

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान कला भाषा साहित्य सँस्कृति									
आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
विविध स्थानिय कला संस्कृति प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रम	४७६५	४७६५	०	५००३	५००३	०	५२५३	५२५३	०
धार्मिक स्थलहरु मर्मत संभार तथा निर्माण	४८००	०	४८००	५०४०	०	५०४०	५२९२	०	५२९२
	९५६५	४७६५	४८००	१००४३	५००३	५०४०	१०५४५	५२५३	५२९२

४.६ युवा तथा खेलकुद

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- शिक्षित, ऊर्जावान युवाहरुको उपस्थिति अधिक
- खेलकुद तर्फ युवाहरुको आकर्षण वढ्दो
- युवाक्लवहरु क्रियाशील
- स्थानीय संरचनामा युवाहरुको आवद्धता वढ्दो

चुनौतिहरु

- युवाहरुको आर्थिक, सामाजिक एवं राजनीतिक क्षेत्रमा अर्थपूर्ण उपस्थितिमा अभिवृद्धि ल्याउनु
- युवाहरुको विदेश तथा शहरीतर्फको पलायनलाई रोक्नु
- रैथाने खेलहरु डन्डिवियो, कबड्डी, गट्टा खेलहरु प्रवद्र्घन गर्नु

ख) सोच

सवल, सक्षम र व्यवसायिक युवा जनशक्ति

ग) उद्देश्य

युवाहरुमा क्षमता विकास, उद्यमशीलता एवं व्यवसायिकता विकासवाट रोजगारीका अवसरहरु श्रृजना गर्दै सवै प्रकारका खेलकुदहरुको भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण गरी प्रतिस्पर्धी, प्रतिभाशाली युवा खेलाडीहरुको विकास गर्नु ।

ग) रणनीतिहरु

१ युवाहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा उद्यमशीलता बिकास गर्ने

२. बिकास निर्माणमा युवाहरुको सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने

३. खेलकुद बिकासका लागि पूर्वाधार निर्माण र संस्थागत बिकास गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

युवा तथा खेलकुद					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
उद्योग, व्यापार व्यवसाय तथा खेल क्षेत्रमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	३०	३०	३५	४०
प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत युवा रोजगार सेवा केन्द्रवाट लाभान्वित युवा	संख्या	७०	१००	१२५	१५०
आयमूलक व्यवसायिक सीप विकासतालिम तथा प्राविधिक शिक्षा हासिल गरेको युवा	संख्या	३५	५५	७५	१२०
आयमूलकव्यवसायिक सीप विकास तालिमवाटस्वरोजगार तथा रोजगार	संख्या	२५	५०	१००	१५०
युवा स्वरोजगार कोष अन्तर्गत स्वरोजगार कर्जा कार्यक्रमवाट लाभान्वित युवा	संख्या	४८	६०	७५	१००
स्थानीय तहको संरचनामा युवाहरु को सलग्नता	प्रतिशत	१५	२५	३०	३५
युवा क्लव, तथा संस्था	संख्या		७	१०	१०
व्यवसायिक युवा खेलाडी	संख्या		७	१४	२१
युवा खेलकुदअभ्यास प्रशिक्षण केन्द्र	संख्या	०	१	२	४
कवर्डहल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	०	१	२	४
पालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता	संख्या	१	१	१	१

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	६५००	४५००	२०००	१८००	२६००	२१००
083/084	६८२५	४७२५	२१००	१८९०	२७३०	२२०५
084/085	७१६६	४९६१	२२०५	१९८५	२८६७	२३१५

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान युवा तथा खेलकुद									
आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
युवा नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिवृध्दि कार्यक्रम	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
पालिका स्तरीय विद्यालय खेलकुद प्रतियोगिता	२४००	२४००	०	२५२०	२५२०	०	२६४६	२६४६	०
पालिका स्तरीय खेलकुद मैदान तथा कर्भडहल निर्माण	२०००	०	२०००	२१००	०	२१००	२२०५	०	२२०५
व्यवसायिक खेलाडी विकास तथा प्रशिक्षण	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
अन्तरपालिका खुल्ला खेलकुद प्रतियोगिता	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
	६५००	४५००	२०००	६८२५	४७२५	२१००	७१६६	४९६१	२२०५

ज) जोखिम तथा अनुमान

युवा तथा खेलकुद सम्वन्धी कार्यक्रमका लागि वजेटको यथोचित व्यवस्था, यससंग सम्वन्धित निकायको संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र खेलाडीलाई प्रोत्साहन नभएमा अपेक्षित उपलव्धि हासिल नहुने जोखिा रहन सक्छ ।

परिच्छेद - पाँच
पूर्वाधार बिकास

पृष्ठभूमि

पूर्वाधार विकासका लागि प्रमुख क्षेत्रको रुपमा रहेको सडक, यातायात, पुलपुलेसा, आवास, भबन तथा वस्ती बिकास, सिंचाइ, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा र सूचना, सञ्चार र प्रविधि जस्ता क्षेत्रको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी आगामी ५ वर्षका लागि उद्देश्य निर्धारण, लक्ष्य परिमाण र सोको प्राप्तीका लागि अवलम्वन गरिने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण र प्रमुख कार्यक्रमहरु तर्जुमा भएको छ ।

५.१ सडक तथा यातायात

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- प्रायः सवै वस्तीहरु सडक सञ्जालवाट जोडिएको
- अन्तरपालिका सडक सञ्जाल विस्तार भएको
- प्रादेशिक सडक, र राष्ट्रिय राजमार्ग, हुलाकी राजमार्ग सडक सञ्जालहरु

पालिका वाह्य क्षेत्रसंग सडक सञ्जाल विकास, विस्तार हुँदै, देशका प्रमुख शहरहरुसंग सिधा सम्पर्क स्थापित

चुनौतिहरु

- गुणस्तरीय, दिगो र सर्वसुलभ सडक यातायात सेवावाट आम नागरिक लाभान्वित गर्नु
- सडक गुणस्तर कायम, सुरक्षित यात्रा र दुर्घटनारहित वनाउनु
- स्थानीय सडकमा प्रत्यक्ष लाभान्वितहरुको अपनत्व श्रृर्जना गर्नु
- पालिका क्षेत्रभित्रका सडक सञ्जालमा सार्वजनिक सवारी साधन नियमित रुपमा सञ्चालनमा ल्याउनु

ख) सोच

गुणस्तरीय, सुरक्षित, वातावरणमैत्री सडक पूर्वाधार ः अन्तरआवद्धताको विकास

ग) उद्देश्य

- सुरक्षित र वातावरणमैत्री सडक यातायात पूर्वाधारको विकास, विस्तार एवं स्तरोन्नतिवाट आवागमनलाई सहज र व्यवस्थित गर्नु
- सडक सञ्जालको विकासवाट अन्तर आवद्धता वढाउनु

घ) रणनीतिहरु

१. यातायात पहुँचमा सुधार एवं सडक सञ्जाल बिकास गर्ने

२. सार्वजनिक यातायातलाई व्यवस्थित गर्ने

३. स्थानीय यातायात सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने।

ङ)	नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ४० सडक, यातायात तथा पुलपुलेसा					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०८१।०८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२।०८३	२०८३।०८४	२०८४।०८५
दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	९०	९२	९३	९५
३० मिनेट सम्मको दुरीमा यातायात पहुँच भएको घरधुरी	प्रतिशत	९२	९२	९३	९३
कालोपत्रे सडकको लम्वाइ	किमि	३०	३४	३८	४५
ग्राभेल सडकको लम्वाइ	किमि	२०	१८	१५	१०
धुले सडक लम्वाइ	किमि	१०	१५	२२	२७
पालिका केन्द्र वाट वडा कार्यालय सम्म जोडिएको सडक	संख्या	४	४	४	४
सडक सञ्जालवाट नजोडिएका वस्तीहरु	संख्या	०	०	०	०
नजिकको पिचभएको पक्कीसडकमा पुग्न लाग्ने औषत समय	घण्टा	०.०५	०.०५	०	०
सडक नालीको लम्वाइ	किमि	३४	३६	३८	४०
नियमित मर्मत संभार भएको सडकको लम्वाइ	किमि	३	५	७	९
वायो इन्जिनियरिङ प्रविधि र सडक साइड वृक्षारोपण	किमि	०	१	२	३
जिल्ला, प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरको सडक सञ्जाल	संख्या	३	३	३	३
अन्तरपालिका सडक सञ्जाल संख्या	संख्या	३	३	३	३

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	४२५००	०	४२५००	३५००	३४०५०	४९५०
२०८३।०८४	४४६२५	०	४४६२५	३६७५	३५७५३	५१९८
२०८४।०८५	४६८५६	०	४६८५६	३८५९	३७५४०	५४५७

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान

सडक, पुल तथा यातायात

आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२।०८३**			**२०८३।०८४**			**२०८४।०८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
कृषि सडक निर्माण एवं विस्तार	९५००	०	९५००	९९७५	०	९९७५	१०४७४	०	१०४७४
नयाँ सडक निर्माण तथा विस्तार (कच्ची सडक)	९५००	०	९५००	९९७५	०	९९७५	१०४७४	०	१०४७४
सडक पक्की (कालोपत्रे तत) निर्माण	४५००	०	४५००	४७२५	०	४७२५	४९६१	०	४९६१
सडक ग्राभेल	३२००	०	३२००	३३६०	०	३३६०	३५२८	०	३५२८
सडक कल्भर्ट निर्माण	४५००	०	४५००	४७२५	०	४७२५	४९६१	०	४९६१
सडक मर्मत सम्भार	५८००	०	५८००	६०९०	०	६०९०	६३९५	०	६३९५
सडक दायाँवायाँ नाली निर्माण	५५००	०	५५००	५७७५	०	५७७५	६०६४	०	६०६४
	४२५००	०	४२५००	४४६२५	०	४४६२५	४६८५६	०	४६८५६

ज) जोखिम तथा अनुमान

संघीय शासन प्रणाली अनुसार तीन तह बीच नीति, कार्यक्रम बीच सामाञ्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा आयोजना कार्यक्रम छनौट र कार्यान्वयन हुनेछ । भएका, क्रमागत, वहुवर्षीय, कार्यान्वयनका लागि तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्तावित भए अनुसार बजेट विनियोजन भई खरिद प्रक्रिया अनुसार आयोजना कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनेछन् । संभाव्यता तथा वातावरणीय अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकता, उपभोक्ता तथा सरोकारवालाको सहभागितामा आयोजना व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

५.२ आवास, वस्ती बिकास तथा सार्वजनिक निर्माण

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

□ एकीकृत वस्ती विकास गर्न सकिने

प्रायः सवै वस्तीहरुमा आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरु सेवाहरु उपलव्ध भएको

चुनौतिहरु

□ जोखिम क्षेत्रका वस्तीहरुको सुरक्षित संरक्षण गर्नु

□ सार्वजनिक निर्माणमा सवैको सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्नु

□ सार्वजनिक निर्माणको दिगो उपयोग र अपनत्व सिर्जना गर्नु

ख) सोच

सवैको पहुँच ः सुरक्षित र व्यवस्थित आवास

ग) उद्देश्य

□ सवै नागरिकलाई सुरक्षित तथा व्यवस्थित वसोवासको सुनिश्चित गर्नु

□ वजार उन्मुख क्षेत्रहरुमा शहरी पूर्वाधारहरुको विकास एवं वातावरणमैत्री, भूकम्प तथा प्रकोप प्रतिरोधात्मक भवन तथा पूर्वाधारहरु निर्माण गरी सहजता ल्याउनु

घ) रणनीतिहरु

१. आवास, वस्ती बिकास तथा सार्वजनिक निर्माण सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. सुरक्षित र व्यवस्थित आवास तथा वस्ती बिकास गर्ने

३. सुरक्षित तथा वहुउद्देश्यीय सार्वजनिक संरचना निर्माण गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ४२
आवास, वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०८१।०८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२।०८३	२०८३।०८४	२०८४।०८५
आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरु पुगेका वस्तीहरु (खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य, विजुली, सञ्चार, सडक)	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
एकीकृत भौतिक सेवा सुविधा उपलब्ध वजार क्षेत्र	संख्या	०	०	१	१
सुविधा सम्पन्न उद्यान सहित को खुल्ला पार्क क्षेत्र	संख्या	०	०	१	१
व्यवस्थित वसपार्क तथा वस स्टेशन	संख्या	०	०	०	०
वजार क्षेत्रमावसोवास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत		२	३	५
सुविधा सम्पन्न (खानेपानी, शौचालय, विजुली, सञ्चार) सामुदायिक भवन, महिला,ज्येष्ठनागरिक भवन तथा सभाहल	संख्या	०	०	१	१
जोखिमयुक्त वस्तीहरु	संख्या	५	५	४	३
सुरक्षित तथा प्रवर्द्धन गरिए का आवास क्षेत्र तथा वस्ती	संख्या	०	०	०	०

भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन तथा संरचना	संख्या	१०	१३	१४	१६
भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण दक्ष जनशक्ति	संख्या		२५	२५	२५
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका निजी आवास तथा संरचनाहरु	प्रतिशत		५	१०	१५
महिलामैत्री, वालमैत्री, अपाङगतामैत्री सार्वजनिक संरचना	संख्या	०	३०	४५	७०

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	४५१००	०	४५१००	२५००	३८१५०	४४५०
२०८३।०८४	४७३५५	०	४७३५५	२६२५	४००५८	४६७३
२०८४।०८५	४९७२३	०	४९७२३	२७५६	४२०६०	४९०६

छ) मुख्य कार्यकम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
आवास, वस्ती विकास, सार्वजनिक निर्माण									
आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२।०८३**			**२०८३।०८४**			**२०८४।०८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
सामुदायिक भवन निर्माण **तथा मर्मत सम्भार**	७५००	०	७५००	७८७५	०	७८७५	८२६९	०	८२६९

भवन निर्माण तथा बस्ती विकास सम्वन्धमा सम्भाव्यता अध्ययन, खोज अनुसन्धान	२१००	०	२१००	२२०५	०	२२०५	२३१५	०	२३१५
सामाजिक तथा सार्वजनिक संघ संस्था कार्यालयहरुको भवन निर्माण तथा फर्निचर सहयोग	४०००	०	४०००	४२००	०	४२००	४४१०	०	४४१०
सार्वजनिक भवन **निर्माण तथा** मर्मत सम्भार	२२५००	०	२२५००	२३६२५	०	२३६२५	२४८०६	०	२४८०६
सार्वजनिक संरचनाहरु लाई महिला, वाल तथा अपांगतामैत्री वनाउने	२५००	०	२५००	२६२५	०	२६२५	२७५६	०	२७५६
सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा तारवार	१५००	०	१५००	१५७५	०	१५७५	१६५४	०	१६५४
सामुदायिक पार्क निर्माण तथा मर्मत संभार	२५००	०	२५००	२६२५	०	२६२५	२७५६	०	२७५६
विपद आश्रयस्थल निर्माण तथा मर्मत सम्भार	२५००	०	२५००	२६२५	०	२६२५	२७५६	०	२७५६
	४५१००	०	४५१००	४७३५५	०	४७३५५	४९७२३	०	४९७२३

ज) जोखिम तथा अनुमान

सडक तथा भवनको मापदण्ड तयार हुनेछ । भूउपयोग, आवास, वस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ । भूस्वरुपमा परिवर्तन हुने, शहरीकरणका कारण फोहोरमैलाको विसर्जन र वातावरणीय ह्रासमा वृद्धि भई गाउँ क्षेत्रको सुन्तरता, हरियाली र स्वच्छतामा ह्रास आउने जोखिम रहेकोछ

५.३ सिंचाइ

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- जलाधार : मलुही, झरही, हुलासी, धनेवा, पिरुवाखोला, खोलाहरु

वैकल्पिक सिंचाइ प्रविधिहरु प्रयोगमा ल्याउन सकिने

चुनौतिहरु

- कृषियोग्य सवै भूमिमा वाहै महिना सिंचाइको व्यवस्था गर्नु
- खेतीयोग्य भूमिमा सिंचाइ विस्तार गरी कृषि उपजहरुको व्यवसायिक उत्पादन वढाउनु

ख) सोच

दिगो सिंचाइ : कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वको अभिवृद्धि

ग) उद्देश्य

- जलाधार क्षेत्र, सीमसार, ताल तलैया, खोला खोल्सी, तथा मुहानहरुको दिगो संरक्षण एवं उपयोग गर्दै नियमित रुपमा सिंचाइ सेवा उपलव्ध गराउनु
- सिंचाइका आधुनिक तथा वैकल्पिक प्रविधिहरुको अवलम्वनवाट सिंचाइ सेवा सुनिश्चित गर्नु ।

घ) रणनीति

१. सिंचाइ आयोजनाहरुको मर्मत सम्भार र स्तरोन्नति गर्ने

२. सिंचाइ सेवा सुविधा बिकास र विस्तार गर्ने

३. वैकल्पिक सिंचाइ प्रविधिको व्यवस्था गर्ने

४. सिंचाइ सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ४४					
सिंचाइ					
नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
वर्षभरी नियमित सिंचाइ भएको खेती योग्य भूमि	प्रतिशत	३०	३०	४०	४५
खेतीयोग्य जमिन मध्ये सिंचित क्षेत्र	प्रतिशत	३०	३०	४०	४५
आकाशेपानीमा निर्भर सिंचाइ भूमि	प्रतिशत	७०	६५	६०	५५
खोला तथा मुहानवाट सिंचित भूमि	प्रतिशत	३०	३०	४०	४५
सिंचाइका लागि निर्मित कुलोको लम्वाइ	किमि	०.२	०.४	०.५	०.७
स्तरोन्नति तथा मर्मत संभार भएका कुलो	संख्या	१५	१८	२०	२३
प्रयोगमा आएको आकासे पानीसङकलन तथा प्लाष्टिक पोखरी)	सख्यां	३०	३५	४०	५०
प्रयोगमा आएका सिंचाइ प्रविधि (सतह पोखरी, ड्रिप,स्पिङक्लर)	संख्या	१	१	१	१

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	५९००	९५०	४९५०	१८००	२६००	१५००
083/084	६१९५	९९७.५	५१९७.५	१८९०	२७३०	१५७५
084/085	६५०५	१०४७	५४५७	१९८५	२८६७	१६५४

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान सिंचाइ									
आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
सिंचाइका लागि विद्युत तथा विद्युतीय मेसिन	१००	०	१००	१०५	०	१०५	११०	०	११०
बाढी नियन्त्रणका लागि नदिमा रिटेनिङ्ग वाल र साइफन निर्माण तथा मर्मत	३१००	०	३१००	३२५५	०	३२५५	३४१८	०	३४१८
कुलो मर्मत सम्भार तथा निर्माण	१७५०	०	१७५०	१८३८	०	१८३८	१९२९	०	१९२९
जलस्रोतको लागि अध्ययन अनुसन्धान	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१.२५	०
बाढी र बर्षाको पानीले खेती योग्य जमिन संरक्षणका कार्यक्रम	४५०	४५०	०	४७३	४७३	०	४९६	४९६.१३	०
	५९००	९५०	४९५०	६१९५	९९८	५१९८	६५०५	१०४७	५४५७

५.४ विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- केन्द्रीय विद्युत लाइन प्रशारण सेवा उपलव्ध
- सौर्य ऊर्जा उपयोग गर्न सकिने

चुनौतिहरु

- खाना पकाउने दाउराको प्रयोगमा कमि ल्याउनु
- स्थानीय स्तरमा विद्युत खपतमा वृद्धि ल्याउनु

ख) सोच

भरपर्दो र पहुँचयोग्य विद्युत सेवा

ग) उद्देश्य

- विद्युत आपूर्तिलाई दिगो र भरपर्दो बनाउदै विद्युत खपतमा वृद्धि ल्याउनु
- खाना पकाउने उर्जा तथा ग्रामीण विद्युतीकरणमा वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग बढाउनु,

घ) रणनीतिहरु

१. वैकल्पिक ऊर्जा बिकास सम्बन्धी स्थानीय नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. ऊर्जालाई भरपर्दो र सुलभ बनाउने

३. वैकल्पिक ऊर्जाको बिकास गर्ने

४. विद्युत खपतमा अभिवृद्धि ल्याउने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ४६					
विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		081/082	**082/083**	**083/084**	**084/085**
विद्युत सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	९७.६५	९८	९९	९९
केन्द्रीय विद्युत लाइन प्रसारणवाट लाभान्वित घरधुरी	प्रतिशत	९७.६५	९८	९९	९९
विद्युत सेवावाट लाभान्वित हुन नसकेका घरधुरी	संख्या	२.३५	२०	१	१
सुधारिएको उर्जा (वायोग्यास, एलपि) प्रयोग गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	७७.३१	८०	८१	८२
सडकको किनारा तथा सार्वजनिक स्थानमा जडित सडक बत्ती	संख्या	०	५०	१००	१२५
स्थानीय स्तरमा विद्युत उत्पादन	कि.वा	०	०	०	०
स्थानीय स्तरमा जल विद्युत र लघु जल विद्युतको उत्पादन गर्ने संस्था	संख्या	०	०	०	०
वैकल्पिक उर्जा प्रयोग गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	०	०	०	०.०५

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	७०००	०	७०००	१२००	४६००	१२००
083/084	७३५०	०	७३५०	१२६०	४८३०	१२६०
084/085	७७१८	०	७७१८	१३२३	५०७२	१३२३

छ) मुख्य कार्यकम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा									
आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन	३४००	०	३४००	३५७०	०	३५७०	३७४९	०	३७४९
ग्रामिण विद्युतिकरण (तारपोल जडान)	४२००	०	१३००	४४१०	०	४४१०	४६३१	०	४६३१
खाना पकाउने ईन्डक्सन चुल्हो प्रवर्द्धन	६००	०	६००	६३०	०	६३०	६६२	०	६६२
सार्वजनिक स्थलमा टावरलाईट जडान कार्य	१५००	०	१५००	१५७५	०	१५७५	१६५४	०	१६५४
सडक वत्तीको व्यवस्था	२३००	०	२३००	२४१५	०	२४१५	२५३६	०	२५३६
	१२०००	०	९१००	१२६००	०	१२६००	१३२३०	०	१३२३०

ज) जोखिम तथा अनुमान

जलवायु परिवर्तनको असर, वातावरणीय प्रभाव र जग्गा व्यवस्थापन लगायत स्थानीय सरोकारका विषयलाई सम्बोधन गर्न नसक्दा यसबाट अपेक्षित हासिल गर्न नसकिने अवस्था समेत रहेको छ । उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, जग्गा प्राप्ती, बजेटको सुनिश्चिता, नदीजन्य निर्माण सामग्रीको सहज उपलब्धता, मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र विपद तथा अन्य विवादको कारण आयोजनाका लागत बढ्न नगएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

५.५ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- मोवाइल फोनको वढ्दो प्रयोग
- इण्टरनेट, केवल टिभी प्रसारणमा निजी क्षेत्रको आकर्षण

स्थानीय स्तरवाट रेडियो एफएम, अनलाइन न्यूजहरु अपलोड

चुनौतिहरु

- फोन नेटवर्कको (टावर) गुणस्तर वृद्धि गर्नु
- साइवर सेक्युरिटी नियन्त्रण गर्नु

ख) सोच

सूचना सञ्चार प्रविधियुक्त गाउँ

ग) उद्देश्य

सार्वजनिक स्थल, विद्यालय, भवन, कार्यालयहरुमा सूचना तथा सञ्चारका आधुनिक प्रविधिहरुको विस्तारवाट सूचना तथा सञ्चारमा आमनागरिकहरुको सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्नु ।

घ) रणनीतिहरु

१. सूचना प्रविधि तथा सञ्चार क्षेत्र सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने
२. सूचना सञ्चार प्रविधि सेबालाई सरल र सुलभ बनाउने

३.	प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि आइसिटि प्रयोग गर्ने

४.	सूचनामा पहुँचमा अभिवृद्धि गर्ने

**ङ)	नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण**

तालिका/ग्राफचित्र : ४८ सूचना तथा सञ्चार					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		२०८१।०८२ सम्म	**२०८२।०८३**	**२०८३।०८४**	**२०८४।०८५**
इण्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	८०	८३	८५	९०
सञ्चारका कुनै एक साधन उपलब्ध	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
सञ्चार सेवावाट वञ्चित घरधुरी	प्रतिशत	०	०	०	०
मोबाइल फोन प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	८०	८२	८५	९०
स्थानीय केवल नेटवर्क सेवा प्रदायकसंस्था	संख्या	७	७	७	७
निःशुल्क इन्टरनेट सेवा वाइफाई उपलब्ध भएका क्षेत्र	संख्या	०	१	२	३
स्थानीय स्तरमा सञ्चालित एफएम	संख्या	०	०	१	१
विद्यालय लगायत सार्वजनिक भवन तथा कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सेवा सुचारु	प्रतिशत	५०	६०	६५	७०
सार्वजनिक स्थल तथा कार्यालयहरुमा जडित सि.सि.क्यामेरा	संख्या	४	७	१०	१२

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	१३५०	५०	१३००	७००	३५०	३००
२०८३।०८४	१४१८	५३	१३६५	७३५	३६८	३१५
२०८४।०८५	१४८८	५५	१४३३	७७२	३८६	३३१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
सूचना तथा सञ्चार									
आयोजनाहरुको विवरण	२०८१।०८२			२०८२/८३			२०८३/८४		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
सार्वजनिक स्थल फ्रि वाइफाइ	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
विद्यालय लगायत सार्वजनिक कार्यालयहरुमा इण्टरनेट सेवा	१००	०	१००	१०५	०	१०५	११०	०	११०
सार्वजनिक सेवालाई अनलाइन गर्ने	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
सार्वजनिक स्थल, कार्यालय, सडक, वजार क्षेत्रमा सिसि क्यामरा जडान	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
केवल नेटवर्क, इण्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थासंग सहकार्य	५०	५०	०	५३	५३	०	५५	५५	०
	१३५०	५०	१३००	१४१८	५३	१३६५	१४८८	५५	१४३३

ज) जोखिम तथा अनुमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र महामारी तथा अन्य अवस्था नभएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने

जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद - छ

बन, वातावरण तथा बिपद व्यवस्थापन

पृष्ठभूमि

वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनका लागि प्रमुख क्षेत्रको रुपमा रहेका बन तथा जैविक विविधता, भू तथा जलाधार संरक्षण, वातावरण तथा स्वच्छता, विपद तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनता जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी आगामी ५ वर्षका लागि उद्देश्य निर्धारण, लक्ष्य परिमाण र सोको प्राप्तीका लागि अवलम्वन गरिने रणनीति तथा कार्यनीति निर्धारण र प्रमुख कार्यक्रमहरु तर्जुमा भएको छ ।

६.१ बन तथा जैविक विविधता

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- कूल भूमिको करीव १० प्रतिशत क्षेत्र वनले ढाकेको
- वहुमूल्य जडीवुटी (हर्रोवर्रो, सिन्कौली, कुरिलो, दालचिनी) पर्याप्त परिमाणमा उपलव्धता

वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, वनसम्पदा, जैविक विविधता सम्मिश्रण

चुनौतिहरु

- वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु
- मिचाहा प्रजातिको वढोत्तरीवाट रैथानी प्रजातिहरुको संरक्षण गर्नु
- मानव र वन्यजन्तु वीचको द्वन्द्व न्यूनीकरण गर्नु

वन अतिक्रमण हुनवाट नियन्त्रण गर्नु

ख) सोच

जैविक विविधताको दिगो संरक्षण र सम्वद्र्घन

ग) उद्देश्य

- वन्य जीवजन्तुहरुको संरक्षण एवं जैविक विविधताको दिगो संरक्षण गर्दै पारिस्थितिकीय प्रणाली कायम राख्नु
- वन क्षेत्रको विस्तार, जडीवुटी तथा वहुमूल्य प्रजातिको व्यवसायिक विस्तार एवं उद्यमशीलताको विकास गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१ बन तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवद्र्धन गर्ने

३. बन पैदावरको दिगो उपयोग गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ५०

जैविक विविधता

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र	प्रतिशत	१०	१०	११	१२
जैविक संरक्षणका लागि मिचाहाप्रजाति नियन्त्रण, वृक्षारोपण, रिचार्ज पोखरी, अग्नी रेखा, झाडी सफाइ जस्ता कार्यहरु	संख्या	२	४	५	५
सामुदायिक वनले ओगटेको क्षेत्र	हेक्टर	१०६५	१०८०	१०९५	१०१०
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहमा आवद्ध सदस्य	संख्या	४६३७	४८३७	५१३७	५५३७
वन्यजन्तुवाट अन्नवालीमा पुगेको वार्षिक क्षति	रु.लाख	१५	१५	१३	१२
वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्र	हेक्टर	०.५	०.७५	१.२५	२.२५
संरक्षित चरन क्षेत्र	संख्या	२	२	३	३
वन जङगल क्षेत्र	प्रतिशत	१०	१०.२	१०.५	११
वन तथा जडीवुटीमा आधारित उद्योग	संख्या	१३	१४	१५	१७
गैरकाष्ठ वन पैदावार को व्यवसायिक खेती	हेक्टर	२१०	२१५	२१७	२२७
जडीवुटीमा आधारित उद्योग, व्यावसाय वाट रोजगारी	संख्या	२५	३५	४५	६५
वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा निर्माण जन्य तथा नदीजन्य पदार्थको उत्खनन	संख्या	३	३	३	३

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी सञ्चालित उद्योग व्यवसाय	संख्या	४	६	७	७

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	३०००	२७००	३००	४५०	२१५०	४००
083/084	३१५०	२८३५	३१५	४७३	२२५८	४२०
084/085	३३०८	२९७७	३३१	४९६	२३७०	४४१

ज) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान

जैविक विविधता

आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
जैविक विविधता सम्वन्धमा अध्ययन अनुसन्धान	**१०००**	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
लोपोन्मुख जिवजन्तुको अध्ययन तथा संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन	**४००**	२००	२००	४२०	२१०	२१०	४४१	२२१	२२१
जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	७००	७००	०	७३५	७३५	०	७७२	७७२	०
गैरकाष्ठ बन पैदवार उद्योग प्रवर्द्धन	२००	१००	१००	२१०	१०५	१०५	२२१	११०	११०
बन्यजन्तु र मानिसविचको द्वन्द व्यवस्थापन(वन्यजन्तु	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०

आहार व्यवस्था तथा जनचेतना)									
मिचाहा/झाडी प्रजाति नियन्त्रण	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
	३०००	२७००	३००	३१५०	२८३५	३१५	३३०८	२९७७	३३१

ज) जोखिम तथा अनुमान

संघीय संरचना अनुसारको नीतिगत, कानूनी र संरचनागत व्यवस्था, समुदाय तथा सरोकारवालाको सहभागिता, यस क्षेत्रमा श्रोत साधनको लगानीमा प्राथमिकता प्राप्त भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, र अन्य विपद जोखिममा वृद्धि, स्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता जोखिम पक्षहरु रहेका छन् । उल्लिखित जोखिम पक्षको सम्बोधन भएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुन सक्छ ।

६.२ वातावरण तथा स्वच्छता

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- स्वच्छ हावापानी, धुँवा, धूलो, ध्वनि प्रदुषणमुक्त
- खुल्ला एवं हरियाली क्षेत्र

घर आँगन, वजार क्षेत्र नियमित सफाइ गर्ने अभ्यास

चुनौतिहरु

- फोहोर प्रशोधनको व्यवस्था गर्नु
- फोहोर र वातावरणीण वीच सन्तुलन कायम राखु

खाना पकाउन दाउराको प्रयोगमा कम ल्याउनु

ख) सोच

स्वच्छ एवं सन्तुलित पर्यावरण

ग) उद्देश्य

- घर, आँगन, वजार क्षेत्रका फोहोरमैलालाई व्यवस्थित तवरले सङ्कलन, प्रशोधन, न्यूनीकरण एवं सुरक्षित विसर्जन गर्नु

➢ वातावरण प्रदुषणका उपायहरु अवलम्वनवाट स्वच्छ वातावरण कायम राख्रु

घ) रणनीतिहरु

१. वातावरण तथा जलवायु अनुकुलन सम्बन्धी स्थानीय नीति, योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छता व्यवस्थापन

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

वन वातावरण तथा सरसफाई					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		081/082	**082/083**	**083/084**	**084/085**
घर, कार्यालय एवं अस्पतालको नकुहिने, नगल्ने, नसड्ने प्लाष्टिक जन्य फोहोरलाई सुरक्षित विसर्जन गर्नेको	प्रतिशत	५	७	१०	१५
प्रयोगमा आएको फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	२	३	४	५
निष्काशित फोहोरको औषत वार्षिक परिमाण	मे.टन	३.८३२	३.८३१	३.८३	३.८२५
नियमित सरसफाइको अभ्यास गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	८०	९०	९५	९५
कम्पोष्ट-विन र गार्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	१४००	१६००	२०००	२५००
व्यवस्थित ढल निकास भएको वस्तीहरु	संख्या	५	८	१२	१४
परम्परागत उर्जा(दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	२०	१८	१६	१५
घरभित्रको धुवाँमुक्त घरधुरी (सुधारिएको चुल्हो समेत)	प्रतिशत	८०	८२	८४	८५
मनोरञ्जनस्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	संख्या	८	११	१२	१४

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	६५००	६५००	०	५००	१८००	४२००
083/084	६८२५	६८२५	०	५२५	१८९०	४४१०
084/085	७१६६	७१६६	०	५५१	१९८५	४६३१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूंजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूंजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
दिगो वन व्यवस्थापन (निजि तथा सामुदायिक वन विस्तार)	३८००	३८००	०	३९९०	३९९०	०	४१९०	४१९०	०
फोहोर मैला संकलन तथा ढुवानी	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
फोहोर मैला सकंलन तथा प्रशोधन	१२००	१२००	०	१२६०	१२६०	०	१३२३	१३२३	०
	६५००	६५००	०	६८२५	६८२५	०	७१६६	७१६६	०

ज) जोखिम तथा अनुमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र अन्य अवस्था नभएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

६.३ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- जलाधार क्षेत्रहरु, खोलाहरु भएको

पानी मुहान, तालपोखरी तथा सीमासार क्षेत्रहरु भएको

चुनौतिहरु

- सम्वेदनशील क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन तथा वस्तीहरुको संरक्षण गर्नु
- जलाधार तथा पानीमुहानहरु सुक्दै गएकोले सोको दिगो संरक्षण गर्नु

वाढीका कारण भूक्षयको नियन्त्रण तथा क्षति कम गर्नु

ख) सोच

भू तथा जलाधार क्षेत्रको दिगो संरक्षण र सम्वद्र्घन

ग) उद्देश्य

- वाढी पहिरो, जोखिम तथा संवेदनशील क्षेत्रहरुमा वायो इन्जिनियरिङ एवं वृक्षारोपण गर्दै नदी, खोला, ताल तलैया सीमसार तथा पानी मुहानहरुको संरक्षणवाट भू–क्षय नियन्त्रण र जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नु ।

घ) रणनीतिहरु

१. भू–संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, योजना कार्यान्वयन गर्ने
२. भू–क्षय नियन्त्रण गर्ने
३. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण एवं उपयोग गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिम

तालिका/ग्राफचित्र : ५४
भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष २०८१।०८२ सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८२।०८३	२०८३।०८४	२०८४।०८५
भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	५	५	४	३
संरक्षित पानी मुहान क्षेत्र	संख्या	४	४	४	५
वायोइञ्जिनियरिङ प्रविधि प्रयोग संरचनाको लम्बाइ	किमि	१.५	२	२.५	३
जलउत्पन्न प्रकोपवाट प्रभावित घरधुरी	संख्या	५००	४५०	४००	३५०
संरक्षित नदी कटान	संख्या	१	२	३	४
संरक्षित र व्यवस्थित तालतलैया, सिमसार	संख्या	२०	२२	२४	२६
जलाधार संरक्षण	संख्या	४	४	४	४

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	५५००	०	५५००	२०००	२०००	१५००
२०८३।०८४	५७७५	०	५७७५	२१००	२१००	१५७५
२०८४।०८५	६०६४	०	६०६४	२२०५	२२०५	१६५४

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान भू तथा जलाधार संरक्षण									
आयोजनाहरुको विवरण	२०८२।०८३			२०८३।०८४			२०८४।०८५		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
पानी मुहान संरक्षण	४००	०	४००	४२०	०	४२०	४४१	०	४४१
ताल, पोखरी एवं सिमसार संरक्षण	१२००	०	१२००	१२६०	०	१२६०	१३२३	०	१३२३
खोला तथा नदी संरक्षण (रिटेनिङवाल, ग्याविन निर्माण)	२०००	०	२०००	२१००	०	२१००	२२०५	०	२२०५
नदी सरसफाई	१३००	०	१३००	१३६५	०	१३६५	१४३३	०	१४३३
नदी किनारा वृक्षारोपण तथा सौन्दर्यता निर्माण	६००	०	६००	६३०	०	६३०	६६२	०	६६२
	५५००	०	५५००	५७७५	०	५७७५	६०६४	०	६०६४

ज) जोखिम तथा अनुमान

संघीय संरचना अनुसारको नीतिगत, कानूनी र संरचनागत व्यवस्था, कर्मचारीको पदपूर्ती, समुदाय तथा सरोकारवालाको सहभागिता, उपकरण र श्रोत साधनको लगानी भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, लगायतका महामारी र अन्य विपद जोखिममा वृद्धि, स्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता जोखिम पक्षहरु रहेका छन् ।

६.४ विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- विपद व्यवस्थापनका लागि जिल्ला स्तरीय रेडक्रस, सुरक्षा निकाय तथा चौकीहरु कार्यरत
  विपद व्यवस्थापनका लागि स्थानीय संघ संस्थाहरु क्रियाशील

चुनौतिहरु

- भौतिक एवं मानवीय क्षति न्यूनीकरण तथा पीडितहरुलाई तत्काल उद्धार गर्नु
  कृषि उपजहरुलाई जलवायु परिवर्तन अनुकुलन वनाउनु

ख) सोच

सुरक्षित र विपद उत्थानशील गाउँपालिका

ग) उद्देश्य

जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका उपायहरु अवलम्वन गर्दै प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचनाहरु निर्माण र आपतकालीन उद्धार व्यवस्थावाट मानवीय तथा भौतिक सम्पत्तिहरुको क्षति न्यूनीकरण गर्नु

घ) रणनीतिहरु

१. विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, योजना कार्यान्वयन गर्ने

२. विपद व्यवस्थापन पूर्वतयारी सुदृढीकरण गर्ने

३. जोखिमवाट क्षति न्यूनीकरण गर्ने

४. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ५६
विपद व्यवस्थापन

नतिजा सूचक	इकाइ	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
विपद प्रतिरोधात्मक भौतिक संरचनाहरु	प्रतिशत	१०	१२	१५	१८
विपदको समयमा आश्रय लिन सक्ने सुरक्षित खुल्ला स्थान	संख्या	५	१०	१२	१५
आपतकालीन उद्धार गर्न तालिम प्राप्त स्वयंसेवक	संख्या	१५	२५	३०	३५
विपद व्यवस्थापन स्थानीय कोषमा भएको रकम	रु.लाख	७०	७५	८०	८५
विपद व्यवस्थापनमा कियाशील संस्था	संख्या	५	७	७	९
विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन भएका वडाहरु	संख्या	७	७	७	७

विपद प्रतिकार्यका लागि आपतकालीन नमूना अभ्यास	संख्या	३	३	३	४
विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी जनचेतना मूलक कार्यक्रम	संख्या	७	१४	१४	१४
आपतकालीन उद्धारका लागि एम्वुलेन्स व्यवस्था	संख्या	१	२	२	२
जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण सम्वन्धी सचेतनालगायतका कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	७	७	७	१०

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	७५००	६५००	१०००	३५००	२०००	२०००
083/084	७८७५	६८२५	१०५०	३६७५	२१००	२१००
084/085	८२६९	७१६६	११०३	३८५९	२२०५	२२०५

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन									
आयोजनाहरुको विवरण	**082/083**			**083/084**			**084/085**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
विपदका समयमा सिकाइ निरन्तरताका लागि सिकाइ आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना कार्यान्वयन	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०

भूकम्प प्रतिरोधात्मक संरचना निर्माण : प्रोत्साहन कार्यक्रम	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
विपद पूर्वतयारी अभ्यास कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
आपतकालीन आश्रय स्थल निर्माण तथा मर्मत सम्भार	१०००	०	१०००	१०५०	०	१०५०	११०३	०	११०३
आपतकालीन उद्धार सामाग्रीको व्यवस्था	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
आपतकालीन उद्धार स्वयंसेवक जनशक्ति विकास	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
आपतकालीन राहत सामाग्री (खाद्य, लत्ता कपडा लगायत) तथा क्षति पुर्ति को व्यवस्था	४०००	४०००	०	४२००	४२००	०	४४१०	४४१०	०
जलवायु परिर्वत अनुकूलन सचेतना	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
आपतकालीन उद्धार सरोकारवाला संस्थाको क्षमता विकास	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
	७५००	६५००	१०००	७८७५	६८२५	१०५०	८२६९	७१६६	११०३

ज) जोखिम तथा अनुमान

संघीय संरचना अनुसारको नीतिगत, कानुनी र संरचनागत व्यवस्था, कर्मचारीको पदपूर्ति, समुदाय तथा सरकोकारवाला को सहभागिता, उपकरण र श्रोत साधानको लगानी भएमा अपेक्षित उपलिव्धि हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, लगायतका विपद जोखिममा वृद्धि, श्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जोखिम पक्षहरु रहेका छन ।

परिच्छेद - सात
सुशासन तथा संस्थागत बिकास

पृष्ठभूमि

सुशासन तथा संस्थागत विकास लागि प्रमुख क्षेत्रको रुपमा रहेका सुशासन, ऐन, नियम, कानुन तथा जवाफदेहिता, वित्तीय श्रोत परिचालन, मानव संशाधन तथा संस्थागत विकास र योजना व्यवस्थापनका जस्ता क्षेत्रहरुको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी आगामी ५ वर्षका लागि उद्देश्य निर्धारण, लक्ष्य परिमाण र सो प्राप्तीका लागि अवलम्वन गरिने रणनीति तथा कार्यनीति र प्रमुख कार्यक्रमहरु तर्जुमा भएको छ

७.१ सुशासन ऐन, कानुन र जवाफदेहिता

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- स्थानीय संघ, संस्था, नागरिक समाज, गैसस, टोल विकास संस्था, सामुदायिक संस्थाहरु क्रियाशील
- स्थानीय सरोकारवालाहरु, विपक्षीय लगायत राजनीतिक दलहरु रचनात्मक, सहयोगि

चुनौतिहरु

- सबै सार्वजनिक निकाय तथा संघ संस्थाहरुको सेवा प्रवाहलाई पारदर्शिता, उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता विकास गर्नु

सुशासनयुक्त समाज तथा संस्कार विकास गर्नु

ख) सोच

सुशासन, पारदर्शि, जवाफदेही तथा उत्तरदायी गाउँपालिका

ग) उद्देश्य

स्थानीय ऐन, नियम तथा मापदण्डहरुको निर्माण तथा कार्यान्वयनमा स्थानीय सबै सरोकारवालाहरुको सहभागिता र सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरुको अभ्यासवाट सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुशासन अभिवृद्धि गर्नु ।

घ) रणनीतिहरु

१. सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रवद्र्धन सम्बन्धी नीति, योजना र कार्यान्वयन गर्ने

२. सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रवद्र्धन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ५८
सुशासन ऐन, नियम, र जवाफदेहिता

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
सरोकारवाला एवं सहभागितात्मक ढङ्गवाट निर्माण तथा कार्यान्वयन भएका ऐन,नियमहरु	संख्या	५	५	१०	१५
स्थानीय कानुन, नीति तथा योजना तर्जुमा प्रक्रिया नागरिक पृष्ठपोषण तथा सुझाव दिने माध्यमहरु	संख्या	३	४	४	५
क्रियाशील नीतिगत समिति तथा संयन्त्र (विधायन, सुशासन, लेखा, राजस्व, योजना तथा वजेट तर्जुमा अनुगमन आदि)	संख्या	५	५	५	६
क्रियाशील विषयगत समिति, उप समिति हरुको संख्या	संख्या	५	६	७	८
अभ्यास गरिएका सामाजिकजवाफदेहिताका औजारका प्रकार	संख्या	२	२	३	३
वर्षभरीमा भएका सार्वजनिक सुनुवाई	संख्या	३	४	४	४
हेल्प डेष्कवाट लाभान्वित सेवाग्राही	प्रतिशत	३०	४०	५०	५०
पालिकामा पेश भएका सेवाप्रवाह सम्बन्धी गुनासो सुनुवाईको फछर्यौट	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
कूलदर्ता मध्ये न्यायिक समितिवाट फछर्यौट भएका मुद्दाहरु	प्रतिशत	६५	७५	८०	८०
उपलब्धअनलाइन सेवाका प्रकारहरु निवेदन, सिफारिस, पञ्जीकरण....)	संख्या	५	७	७	७
अनलाइन सेवावाट लाभान्वित सेवाग्राही	प्रतिशत	४०	५०	६०	६५
पालिकाको मोवाइल एप्स प्रयोगकर्ताहरु	प्रतिशत				

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	२५००	१८००	७००	७००	८००	३००
083/084	२६२५	१८९०	७३५	७३५	८४०	३१५
084/085	२७५६	२०२१	७३५	७७२	८८२	३३१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान
ऐन, कानुन, तथा सुशासन

आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
मेलमिलाप कर्ता एवं न्यायिक समिति क्षमता विकास	६००	६००	०	६३०	६३०	०	६६२	६६२	०
न्यायिक समिति एवं मेलमिलाप कर्ता प्रोत्साहन	५५०	५५०	०	५७८	५७८	०	६०६	६०६	०
न्यायिक समिति एवं मेलमिलाप कर्ता बिच वार्षिक अर्धवार्षिक वार्षिक प्रगती समिक्षा कार्यक्रम	१५०	१५०	०	१५८	१५८	०	१६५	१६५	०
मेलमिलाप सम्बन्धि सरोकारवाला सँग छलफल तथा अभिमुखिकरण	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
न्यायिक समिति एवं मेलमिलाप कक्ष व्यवस्थापन	७००	०	७००	७३५	०	७३५	७७२	३७	७३५
	२५००	१८००	७००	२६२५	१८९०	७३५	२७५६	२०२१	७३५

ज) जोखिम तथा अनुमान

संविधान, संघीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून बमोजिम शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्य सम्पादन हुन सकेमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था हुन अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ ।

७.२ वित्तीय श्रोत परिचालन

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- संघ र प्रदेश सरकारवाट अनुदानहरु प्राप्त
- विकास साझेदार संस्था एवं निजी क्षेत्रसंग सहकार्य हुन सक्ने

आन्तरिक आय श्रोत अभिवृद्धिको सम्भावना

चुनौतिहरु

- वाह्य श्रोत माथिको अधिक परनिर्भरता घटाउनु
- जनस्तरमा कर तिर्नुपर्छ भन्ने भावनाको विकसित गर्नु

आन्तरिक कर राजस्व अभिवृद्धि गर्नु

ख) सोच

सुदृढ, व्यवस्थित स्रोत परिचालन, प्रविधिमैत्री राजस्व प्रशासन

ग) उद्देश्य

- दिगो, भरपर्दो तथा पूँजी निर्माण एवं आयआर्जनका क्षेत्रहरुमा परिचालनवाट आन्तरिक श्रोत अभिवृद्धि गर्नु
- वित्तीय सुशासन कायम राख्दै श्रोत परिचालनमा मितव्ययिता र कुशलता कायम राख्नु

घ) रणनीतिहरु

१. वित्तीय श्रोत परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण गर्ने

२. वित्तीय श्रोत परिचालन गर्ने

३. वित्तीय सुशासन प्रवद्र्धन गर्ने

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ६०
वित्तीय श्रोत परिचालन

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष	लक्ष्य परिमाण		
		081/082	082/083	083/084	084/085
पालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु. करोड	१.२९	१.५	१.७५	२
पालिकाको कूल वार्षिक वजेट	रु.करोड	५३.३७	५६.०३	५८.८४	६१.७८
प्रतिव्यक्ति बजेट खर्च	रु.हजार	१२.७	१३.३३	१४	१४.७
कूल वजेटको वास्तविक खर्च	प्रतिशत	८४	८६	८८	९०
कूल वजेटको पूँजीगत खर्च	प्रतिशत	७६.४	७८	८०	८२
लैङ्गिक उत्तरदायी वजेट विनियोजन	प्रतिशत	२२	२५	२८	30
आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धि हुने क्षेत्रमा भएको लगानी (कूल वजेटको)	प्रतिशत	५	७	९	९
कूल वेरुजु मध्येको फछ्र्यौट रकम	प्रतिशत	२०	२५	३०	३०
राजस्व वाँडफाडवाट प्राप्त रकम	रु.करोड	११.७	१२.३	१२.९	१३.५
संघीय सरकारवाट वित्तीय समानीकरण वाट प्राप्त अनुदान	रु.करोड	१२	१२.६	१३.२३	१३.८९
प्रदेश सरकारवाट वित्तीय समानीकरण वाट प्राप्त अनुदान	रु.लाख	८३.४	८७.६	९१.९	९६.५
आयोजना कार्यान्वयन मा उपभोक्ता समूहको योगदान हिस्सा (वार्षिक कूल खर्चमा)	प्रतिशत	१०	१०	१०	१०
निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यमा भएको लगानी	रु.लाख	०	०	२	४
सहकारी संस्था तथा सामुदायिक संस्था संगको सहकार्यमा भएको लगानी	रु.लाख	०	२	५	१०
सम्भावित करदाताहरु मध्येमा नियमित कर भुक्तानी गर्ने करदाता संख्या	प्रतिशत	८०	८५	८५	९०

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	२०००	१४००	६००	७००	८००	५००
083/084	२१००	१४७०	६३०	७३५	८४०	५२५
084/085	२२०५	१५४४	६६२	७७२	८८२	५५१

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान वित्तीय श्रोत परिचालन									
आयोजनाहरुको विवरण	082/083			083/084			084/085		
	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	कूल	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च
कर शिक्षा कार्यक्रम	५००	५००	०	५२५	५२५	०	५५१	५५१	०
राजस्व संकलनमा डिजिटल प्रविधि जडान	६००	०	६००	६३०	०	६३०	६६२	०	६६२
राजस्व सम्बन्धी कर्मचारी तथा राजस्व परामर्श समितिको क्षमता विकास	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
राजस्वका दर निर्धारण तथा दायरा विस्तार	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०
आय आर्जन तथा पूँजी निर्माण क्षेत्र प्रवर्द्धन	४००	४००	०	४२०	४२०	०	४४१	४४१	०
	२०००	१४००	६००	२१००	१४७०	६३०	२२०५	१५४४	६६२

ज) जोखिम तथा अनुमान

संविधान, संघीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून बमोजिम तिनै तहका सरकार, गैसस, समुदाय, सहकारी र नीजि क्षेत्र बीचको समन्वय, स्रोत साधन, प्रविधि र दक्ष मानव संशाधन परिचालन भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था नहुँदा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

७.३ मानव संशाधन तथा संस्थागत बिकास

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको सक्रियता वढदो

स्थानीय संघ, संस्था, नागरिक समाज, गैसस, टोल विकास संस्था, सामुदायिक संस्थाहरुको रचनात्मक सहयोग

चुनौतिहरु

- सार्वजनिक सेवालाई गुणस्तरीय, छिटोछरितो, न्यून लागत र समयमा सेवा प्रवाह प्रदान गर्नु

सेवाग्राहीहरुको सन्तुष्टि अभिवृद्धि तथा सेवा प्रवाहलाई पारदर्शि एवं उत्तरदायि वनाउनु

ख) सोच

प्रभावकारी संगठनात्मक संरचना, दक्ष जनशक्ति र सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह

ग) उद्देश्य

प्रभावकारी संगठन संरचना निर्माण, संस्थागत क्षमता विकास र मानव संशाधनको कार्यदक्षता अभिवृद्धिवाट सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय एवं प्रभावकारी वनाउनु ।

घ) रणनीतिहरु

१. मानव संसाधन बिकास सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण गर्ने

२. संस्थागत संरचना चुस्त बनाउने

३. मानव संशाधन बिकास गर्ने

## ङ)	नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ६२
मानव संशाधन तथा संस्थागत विकास

नतिजा सूचक	इकाई	आधार बर्ष सम्म	लक्ष्य परिमाण		
			२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
पालिकाको सेवा प्रवाहवाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	८०	८०	८५	८८
पालिका अन्तर्गत क्रियाशील शाखा, उप शाखा, इकाइ	संख्या	१६/७	१६/७	१६/७	१६/७
पालिकामा कार्यरत जनशक्ति : अधिकृत तह र सोभन्दा मुनी	संख्या	१९/७०	१९/७०	१९/७०	१९/७०
पालिकामा कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति (स्थायी र अस्थायी)	संख्या	१६	२०	२०	२०
कार्यसम्पादन करार गरिएका कूल कर्मचारी	संख्या	२५	३०	५०	६०
कार्य विवरण दिई कार्यसम्पादन गर्ने कर्मचारी	संख्या	४०	४९	६०	७०
संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण अनुसार पदपूर्ति गर्नुपर्ने कर्मचारी	संख्या	१९	१५	१२	१०
प्रति एक सेवाग्राहीलाई सेवा प्रवाह गर्न लाग्ने औषत समयावधि	घण्टा	१	०.५	०.४	०.३
क्षमता विकासकार्यक्रम वाट लाभान्वित जन प्रतिनिधि र कर्मचारी	संख्या	८०	९०	९५	९५
क्षमता विकास कार्यक्रम वाट लाभान्वित गैसस संघसंस्था,सरोकारवाला	संख्या	५	१०	१५	२०
संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कनमा प्राप्ताङ्क	प्रतिशत	८२	८४	८६	८८

उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गरेवापत पुरष्कृत कर्मचारी	संख्या	०	१	२	३
पालिका केन्द्र तथा वडा कार्यालयको आफ्नै भवन	संख्या	६	८	८	८

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			**वजेट श्रोत**		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
२०८२।०८३	११५०००	९५८००	१९७००	१०८८६	१०१८१४	२८००
२०८३।०८४	१२०७५०	१००५९०	२०६८५	११४३०.३	१०६९०५	२९४०
२०८४।०८५	१२६७८८	१०५६२०	२१७१९	१२००१.८	११२२५०	३०८७

छ) मुख्य कार्यकम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
संस्थागत विकास, मानव संशाधन तथा सेवा प्रवाह									
आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२।०८३**			**२०८३।०८४**			**२०८४।०८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
कर्मचारी व्यवस्था**पन ९पारिश्रमिक तथा भत्ता)**	३८५००	३८५००	०	४०४२५	४०४२५	०	४२४४६	४२४४६	०
जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम	१८००	१८००	०	१८९०	१८९०	०	१९८५	१९८५	०
कार्यालय सामाग्री छपाई लगायतका कार्य	२५००	०	२५००	२६२५	०	२६२५	२७५६	०	२७५६
ईन्धन खर्च	३५००	३५००	०	३६७५	३६७५	०	३८५९	३८५९	०

सवारी साधन व्यवस्थापन,मर्मत तथा कर व्यवस्था	५२००	२०००	३२००	५४६०	२१००	३३६०	५७३३	२२०५	३५२८
कार्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन(विजुली, ईन्टरनेट लगायतका कार्यहरु।	३५००	०	३५००	३६७५	०	३६७५	३८५९	०	३८५९
कार्यालय वैठक व्यवस्थापन	३५००	३५००	०	३६७५	३६७५	०	३८५९	३८५९	०
सभा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
जनप्रतिनिधी सेवा सुविधा	९८००	९८००	०	१०२९०	१०२९०	०	१०८०५	१०८०५	०
फर्निचर तथा फिक्चर्स	२१००	०	२१००	२२०५	०	२२०५	२३१५	०	२३१५
मेसिनरी औजार मर्मत सम्भार	१६००	२००	१४००	१६८०	२१०	१४७०	१७६४	२२१	१५४४
जनचेतनामुलक सामाग्री प्रकाशन प्रशारण	३५००	३५००	०	३६७५	३६७५	०	३८५९	३८५९	०
सेवा तथा परामर्श खरिद	२५००	१०००	१५००	२६२५	१०५०	१५७५	२७५६	११०३	१६५४
वडा कार्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	२५००	१५००	१०००	२६२५	१५७५	१०५०	२७५६	१६५४	११०३
वार्षिक कार्ययोजना।क्यालेन्डर निर्माण	६००	२००	४००	६३०	२१०	४२०	६६२	२२१	४४१
विविध कार्यक्रम चाडपर्व, सभा सम्मेलन, दिवस आदि खर्च	१५००	१५००	०	१५७५	१५७५	०	१६५४	१६५४	०
कर्मचारी तथा पदाधिकारी भ्रमण खर्च	२५००	२५००	०	२६२५	२६२५	०	२७५६	२७५६	०
कार्यालय सञ्चालन(विविध खर्च)	२०००	१५००	५००	२१००	१५७५	५२५	२२०५	१६५४	५५१

सामुदायिक संघ संस्थाहरुलाई सहायता	२०००	२०००	०	२१००	२१००	०	२२०५	२२०५	०
पञ्जिकरण सेवा एकाई सञ्चालन	१०००	१०००	०	१०५०	१०५०	०	११०३	११०३	०
विपन्न तथा गरिव जनताहरुलाई सहायता रकम हस्तान्तरण	२६००	२०००	६००	२७३०	२१००	६३०	२८६७	२२०५	६६२
घरभाडा तथा अन्य भाडा खर्च	२२००	२२००	०	२३१०	२३१०	०	२४२६	२४२६	०
अतिथी सत्कार	२५००	२५००	०	२६२५	२६२५	०	२७५६	२७५६	०
कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृध्दि **तथा प्रोत्साहन**	३२००	३२००	०	३३६०	३३६०	०	३५२८	३५२८	०
उच्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कृत	३००	३००	०	३१५	३१५	०	३३१	३३१	०
सेवा प्रवाहलाई डिजिटल प्रविधिमा जोड्ने	३६००	६००	३०००	३७८०	६३०	३१५०	३९६९	६६२	३३०८
नागरिक समाज र समुदायमा आधारित संस्थाहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम	४५००	४५००	०	४७२५	४७२५	०	४९६१	४९६१	०
स्थानिय स्तरमा रहेको संघ संस्थाहरु परिचालन **तथा नागरिक सचेतना विकास**	४२००	४२००	०	४४१०	४४१०	०	४६३१	४६३१	०
गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको गुणस्तरियताको परिक्षण	८००	८००	०	८४०	८४०	०	८८२	८८२	०
	115500	95800	१९७००	१२१२७५	१००५९०	२०६८५	१२७३३९	१०५६२०	२१७१९

ज) जोखिम तथा अनुमान

संविधान, संघीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानुन वमोजिम संगठन, दक्ष मानव संशाधन, सीप र दक्षतामा अभिवृद्धि भएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था हुन नसकेमा अर्पेषत नतिजा प्राप्त हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ ।

७.४ योजना व्यवस्थापन

क) वस्तुस्थिति विश्लेषण

पालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, विगतका प्रयास तथा उपलब्धीको पुनरावलोकन एवं पालिकाको भावी मार्गचित्र बारे सहभागितात्मक छलफलबाट पहिचान भएका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन् ।

सम्भावना तथा अवसरहरु

- योजना तर्जुमामा स्थानीय सरोकारबाला, निकाय, गैसस, सामुदायिक संस्था र नागरिक समाजहरुको सहभागिता
- आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा उपभोक्ता समितिको सहभागिता हुने गरेको

समस्या तथा चुनौतिहरु

- आयोजनाहरुमा गुणस्तरीयता कायम राख्दै निर्धारित समयमै सम्पन्न गर्नु
- आयोजनाहरुको दिगोपना, मर्मत सम्भार र स्थानीयहरुको अपनत्व श्रृजना गर्नु

ख) सोच

नतिजामुखी योजना र उत्तरदायी विकास प्रशासन

ग) उद्देश्य

- स्थानीय जनसहभागिता एवं सरोकारवालाहरुको सहभागितामा योजनाहरुको तर्जुमा गर्नु
- प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनवाट योजना व्यवस्थापन गर्नु

ग) रणनीतिहरु

१. योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण

२. योजना तर्जुमा सहभागिता

३. योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता

ङ) नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण

तालिका/ग्राफचित्र : ६४					
योजना व्यवस्थापन					
नतिजा सूचक	**इकाई**	**आधार बर्ष**	**लक्ष्य परिमाण**		
		081/082	**082/083**	**083/084**	**084/085**
नतिजामूलक अनुगमन र मूल्याङ्कन भएका योजना	प्रतिशत	०	१	५	१०
आयोजना वैंकमा समावेश भएका आयोजनाहरु डिपिआर हुन बाँकी समेत	संख्या	०	०	१०	१०
तर्जुमा भएका विषय क्षेत्रगत गुरुयोजना (कृषि,पर्यटन,यातायात वातावरणगुरुयोजना...)	संख्या	०	०	१	१
श्रोत नक्शा सहित खण्डीकृत वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) तयारी तथा अद्यावधिक भएको विषयगत क्षेत्र	संख्या	१	२	३	३
कार्यान्वयन भएका स्थानीय गौरब आयोजनाहरु	संख्या	२	५	५	५
कूल आयोजना मध्ये उपभोक्ता समितिवाट कार्यान्वयन भएका आयोजना	प्रतिशत	३५	३५	३५	३५
निर्धारित समय वा सो अगावैसम्पन्नआयोजना	प्रतिशत	२०	४०	४५	७५
आयोजना/कार्यक्रमको अनुगमन प्रतिवेदन संख्या (पटके, मासिक, चौमासिक, वार्षिक)	संख्या	०	५	५	५
सहभागितामुलक योजना तर्जुमा तथा अनुगमन प्रकियामा लक्षित वर्ग/समुदाय को प्रतिनिधित्व	संख्या	१०	२०	२५	३५

पालिकावाट प्रकाशित दस्तावेज र प्रतिवेदन	संख्या	३	५	८	८

च) विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

	वजेट अनुमान			वजेट श्रोत		
	कुल	चालु	पूँजीगत	आन्तरिक श्रोत	संघ	प्रदेश
082/083	९३२५	८८५९	४६६	१३९९	८३९	२१०
083/084	९३२५	८८५९	४६६	१३९९	८३९	२१०
084/085	९३२५	८८५९	४६६	१३९९	८३९	२१०

छ) मुख्य कार्यक्रम तथा कियाकलापहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचना : ३ वर्षका लागि खर्च तथा श्रोत अनुमान									
योजना व्यवस्थापन									
आयोजनाहरुको विवरण	**२०८२/८३**			**२०८३/८४**			**२०८४/८५**		
	कूल	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**	**कूल**	**चालु खर्च**	**पूँजीगत खर्च**
गुरुयोजना निर्माण. (कृषि, पर्यटन, वातावरण)	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
आवधिक योजना एवं मध्यमकालीन खर्च संरचना अद्यावधिक	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
आयोजना वैंक निर्माण एवं मुख्य आयोजनाको डिपिआर, आइइ, इआए	२००	०	२००	२१०	०	२१०	२२१	०	२२१
गाउँ गौरव आयोजनाहरुको डिपिआर तयारी	५००	०	५००	५२५	०	५२५	५५१	०	५५१
आयोजनाहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०

तेस्रो पक्षबाट आयोजनाको मूल्यांकन	२००	२००	०	२१०	२१०	०	२२१	२२१	०

ज) जोखिम तथा अनुमान

संविधान, संघीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानुन वमोजिम तीनै तहका सरकारका निकायहरु र गैसस, सामुदायिक, सहकारी र निजी क्षेत्र वीचको समन्वय, श्रोत, साधन, प्रविधि र दक्ष मानव संशाधन सहज उपलव्ध भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था हुन अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहनेछ ।

अनुसूचीहरु

अनुसुचि-१
कार्यक्रमका फोटोहरु

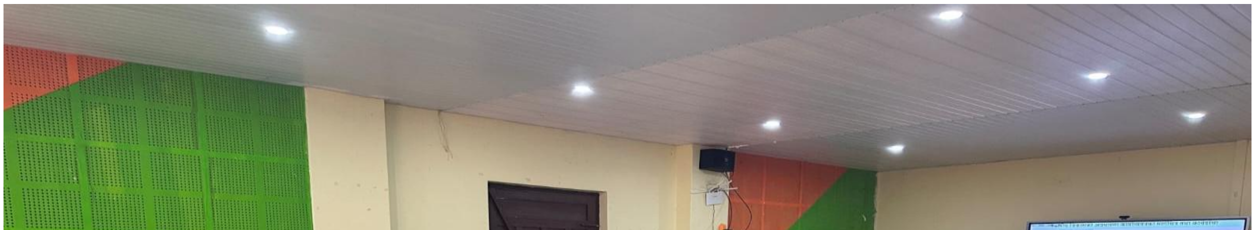

सराबल गाउँपालिका
अभिमुखिकरण कार्यक्रम

सराबल गाउँपालिका
मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी
अभिमुखिकरण कार्यक्रम
आयोजक
सराबल गाउँपालिका
सराबल

उपस्थिति विवरण

आज मिति २०८२/०१/०५ गते यस सरावल गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिका कार्यालय सरावल द्वारा आयोजित मध्यमकालिन खर्च संरचना निर्माणको लागी अभिमुखिकरण तथा कार्यशालामा उपस्थित कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधीको उपस्थिति बिबरण।

सि.नं.	नाम थर	ठेगाना । पद	हस्ताक्षर
१.	सुखाडी प्रसाद चौधरी	अध्यक्ष	
२.	बासमती हरिजन	उपाध्यक्ष	
३.	बिशाल मिश्रा	प्र.प्र.अ	
४.	नारायण पाण्डेय	लेखा अधिकृत	
५.	ईश्वरी प्रसाद खनाल	यो.शा.प्रमुख	
६.	राजन बस्याल	उद्योग विकास शाखा	
७.	अमृत अर्याल	आ.ले.प	
८.	दिपक ज्ञवाली	प्रशिक्षक	
९.	ओमनारायण देवकोटा	स्वा. शा. प्रमुख	
१०.	शुभाष खपाली	सह प्रशिक्षक	
११.	कुलदीप नारायण मिश्र	शि. इ. प्र. अ	
१२.	विष्णुमाया कु. रायमाझी	राजस्व सहायक	
१३.	रिना कुर्मी	ITO	
१४.	याम अर्याल	स्व. पार्यो	
१५.	नीरगा कुमारी चौधरी	सहायक	
१६.	माया देवी	म. वि. नि	
१७.	हेमन्त कुमार पोखरेल	पूर्वाधार विकास	
१८.	गोपिचन्द हरिजन	सचिवालय	
१९.	संगिता चौधरी	का. स.	
२०.	प्रेम ब. थापा	प्रा. स.	

२१) सन्तोष सिंह राय MISO

२२) अनिषा कुमारी सहानी लेखा शाखा

२१.	जमुना कुमारी चौधरी	MISFA	[signature]
२२.			
२३.			
२४.			
२५.			
२६.			
२७.			
२८.			
२९.			
३०.			
३१.			
३२.			
३३.			
३४.			
३५.			

उपस्थिति विवरण

आज मिति २०८२/०३/ ०२ गते यस सरावल गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिका कार्यालय सरावल द्वारा आयोजित मध्यमकालिन खर्च संरचना निर्माणको लागी अभिमुखिकरण तथा कार्यशालामा उपस्थित कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधीको उपस्थिति बिवरण।

सि.नं.	नाम थर	ठेगाना । पद	हस्ताक्षर
१.	सुखाडी प्रसाद चौधरी	अध्यक्ष	
२.	बासमती हरिजन	उपाध्यक्ष	
३.	बिशाल मिश्रा	प्र.प्र.अ	
४.	नारायण पाण्डेय	लेखा अधिकृत	
५.	ईश्वरी प्रसाद खनाल	यो.शा.प्रमुख	
६.	राजन बस्याल	उद्योग विकास शाखा	
७.	अमृत अर्याल	आ.ले.प	
८.	दिपक ज्ञवाली	प्रशिक्षक	
९.	ओमनरायण देवकोटा	स्वा.शा.प्र.	
१०.	शुभाष [illegible]	सह-प्रशिक्षक	
११.	कुलदीप नारायण मिश्र	सहायक ई.प्र.अ.	
१२.	विष्णुमाया राय थारु	शाखा सहायक	
१३.	रिना कुर्मी	ITO	
१४.	[illegible] अर्याल	स्व. [illegible]	
१५.	नीशा कुमारी चौधरी	सहायक	
१६.	माया रेग्मी	म.वि.नि	
१७.	[illegible] चौधरी	[illegible]	
१८.	गोपिचन्द हरिजन	साचिवालय	
१९.	रंगिला चौधरी	का.स.	
२०.	प्रेम ब. थापा	प्रा.स.	

२१) सन्तोष सिंह राय [illegible]

२२) अनिषा कुमारी सहानी लेखा शाखा

२१.	जमुना कुमारी चौधरी	MISFA	[illegible]
२२.			
२३.			
२४.			
२५.			
२६.			
२७.			
२८.			
२९.			
३०.			
३१.			
३२.			
३३.			
३४.			
३५.			